

**KARLOVA UNIVERZITA V PRAZE
EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA RELIGIONISTIKY**

Kateřina Erdingerov

Diplomov práce

**SROVNÁNÍ RITUÁLŮ ŹIDOVSK BAR MICVA
A KŘEŠŤANSK PROTESTANTSK KONFIRMACE**

**COMPARISON OF THE JEWISH BAR MICVA RITUAL AND CHRISTIAN
PROTESTANT CONFIRMATION**

Obor: Evangelick teologie

Forma studia: Prezenn

Odevzdání: Akademick rok 2008/2009

Vedoucí práce: doc. Pavel Hošek, ThD.

PROHLÁŠENÍ:

1. Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci s názvem Srovnání rituálů židovské bar micva a křesťanské protestantské konfirmace napsala samostatně a výhradně s použitím uvedených pramenů.
2. Souhlasím s tím, aby byla zpřístupněna veřejnosti pro účely výzkumu a soukromého studia.

V Praze dne 13.5.2009

.....

PODĚKOVÁNÍ:

Děkuji vedoucímu diplomové práce doc.Pavlu Hoškovi ThD. za jeho vedení.

Děkuji faráře a farářům Radce Včelné, Davidu Balcarovi, Petru Gallusovi ,
Jirkovi Ortovi a rabínu Ronaldu Hoffbergovi za spolupráci a za rady. Dále děkuji
svému manželovi a rodičům za podporu a pomoc v období mého studia.

Obsah

Úvod	2
1. Inicie	4
1.1. Inicie obecně, iniciační rituály	4
1.2. Věk iniciace - věk pubescence	7
1.3. Židovská iniciace	11
1.3.1. První stupeň židovské iniciace - Brit mila	11
1.3.2. Druhý stupeň židovské iniciace - Bar micva	13
1.4. Křesťanská iniciace	16
1.4.1. První stupeň křesťanské reformované iniciace - Křest	16
1.4.2. Druhý stupeň křesťanské reformované iniciace - Konfirmace	18
2. Dějiny	20
2.1. Bar micva	20
2.2. Konfirmace	24
3. Dnešní praxe	29
3.1. Příprava a s ní související povinnosti	29
3.1.1. Příprava k bar micva	29
3.1.2. Konfirmační příprava	37
3.2. Slavnost	46
3.2.1. Bar micka	46
3.2.2. Konfirmace	51
Závěr	58
Seznam použitých zkratk	63
Použité zdroje a literatura	64

Úvod

Cílem mé diplomové práce je porovnání židovské slavnosti bar micva a křesťanské protestantské slavnosti konfirmace.

Dva iniciační rituály dvou hlavních monoteistických náboženství, z nichž jedno navazuje na druhé. Na první pohled si nejsou podobné, ale již z dějinných a z religionistických souvislostí vyplývá, že některé rysy se nutně musejí shodovat.

Židovská slavnost je tradiční ve všech směrech židovského náboženství. Jak u ortodoxních, reformovaných tak i liberálních Židů. V křesťanské tradici však došlo k rozštěpení tradice. V Římskokatolické církvi byl konfirmaci, v češtině biřmování, ponechán status svátosti. Slavnost biřmování je třetí ze stupňů iniciace (po křtu a prvním přijímání), jež charakterizuje dar Ducha svatého. V protestantské křesťanské tradici se konfirmace oprostila o svátostný charakter a dostala spíše katechetický a vyznavačský ráz s důrazem na osobní přiznání se k víře. Známe ji např. z církví s helvetským a augsburským vyznáním. V kapitolách této diplomové práce budu pracovat s poznatky o konfirmaci, jak ji znám z prostředí dnešní Českobratrské církve evangelické.

Dvě slavnosti, na první pohled jen moment v lidském životě, mají za sebou dlouhou historii. Také v životě člověka - Žida či křesťana - to neznamená jen ten slavnostní moment, ale předchází mu dlouhá příprava a do budoucna také mnohé znamená.

Pojďme se podívat na tyto slavnostní rituály z různých pohledů. Pojďme zjistit, jestli se židovství a křesťanství dívají někdy stejným úhlem a co potom vidí.

Splňují oba dva rituály kritéria přechodového, iniciačního obřadu? Mají podobné nebo rozdílné rysy?

Jaké mají tyto dva rituály historické pozadí, jakými prošly změnami a jak se ustavovaly. Mají biblický základ? Má jejich historický vývoj něco společného?

Jaká je dnešní praxe těchto dvou rituálů, co je činí podobnými a co na druhou stranu odlišnými? Co znamenají pro mladého člověka, který je absolvuje? Co jim předchází a co následuje po nich. Jaké mají místo v životě člověka a jak ho mění?

První dvě kapitoly práce jsou teoretické a pojednávají o židovské a křesťanské iniciaci a o dějinách bar micva a konfirmace. Třetí kapitola, která pojednává o dnešní praxi obou obřadů, vznikla pomocí rozhovorů či zaslaných dotazníků. V tomto bodě jsem spolupracovala s farářem a faráškou ČCE a s rabínem konzervativní obce Masorti v Praze. Cestu přes dotazníky a rozhovory jsem zvolila proto, že o současné praxi se člověk nejlépe dozví od lidí, kteří tuto praxi vedou. Praxe se liší sbor od sboru, člověk od člověka.

1. Iniciace

1.1. Iniciace obecně a iniciační rituály

Latinské sloveso *INITIO* znamená zasvěcovat někoho do něčeho¹. Z významu slovesa vyplývá, že jedinec se nemůže iniciovat sám, potřebuje druhého, aby ho vedl a ukazoval mu cestu k novému začátku. Podstatné jméno *INITIUM* znamená počátek, původ, začátek díla².

Pod slovem *INICIACE* se tedy skrývá vícero významů - zahájení, započetí něčeho ale také přijetí, slavnostní uvedení, zasvěcení do tajemství. Obecně se může jednat o přijetí do školy, do společenské skupiny či začátek nového životního období. Iniciace se týká každého člověka a jeho každodenního života, během jehož průběhu dojde k mnoha iniciacím. Dnešní člověk si to možná neuvědomuje, protože slovo iniciace má již dnes nádech duchovní, mysteriózní. Moderní člověk spíše použije slovo iniciativa, iniciovat - něčemu dát impuls, převzít vedení, do něčeho se pustit. Neuvědomuje si ale, že to je právě ten správný význam slova *iniciace*.

Náboženská či rituální iniciace má tentýž význam. Je to počátek něčeho nového, uvedení do nové životní etapy, přijetí do určité společnosti. Podle A.von Gennepa se řadí iniciační rituály do skupiny rituálů přechodových³, které provázejí každou změnu místa, stavu, společenského

¹ Latinsko český slovník, Státní pedagogické nakladatelství Praha, str. 234

² Tamtéž

³ Rituály přechodu jsou rituály konané při přechodu z jednoho stupně života do druhého, při přechodu z jednoho stupně hierarchie na druhý, přechod hranic, životní změny. Mezi tyto rituály se řadí např.: rituály spojené s těhotenstvím, narozením dítěte, iniciační rituály jako obřizka, křest, přijetí do tajné skupiny. Dalším příkladem rituálu přechodu jsou zásnuby, svatba, pohřební rituály. Jsou to rituály, které se mohou týkat jakékoliv změny v životě člověka. (Gennep, Arnold von; Přechodové rituály, str.11-13)

postavení, věku⁴. Jak A.von Gennep tak i V.Turner dělí průběh přechodového rituálu na tři období.

1. období odloučení (vytržení ze starých struktur)
2. období přechodu (přechodové období, kdy je jedinec mezi dvěma světy, už nepatří do starého, ale ještě nebyl přijat do nového, nezná ještě jeho pravidla). Toto období se také nazývá laminární=pomezí. Stadium, ve kterém se člověk nachází, je V. Turnerem, který navazuje na van Gennepa, nazýváno *liminaritou*.⁵
3. období přijetí (dovršení přechodu, jasně daná práva jedince, skupina ho přijímá jako rovného)⁶

Toto rozčlenění by se mělo dát aplikovat na všechny rituály přechodu⁷. To znamená, že i na iniciační rituály, kterými se budeme zabývat.

Náboženská/rituální iniciace splňuje také podmínku průvodcovství. Ten, kdo se rozhodl překročit práh, nemůže toho docílit sám, musí mu být poskytnut průvodce, učitel, který ho povede. Za učitelem stojí ovšem autorita společenství, které je nositelem hodnot a norem, které jedinec během období příprav poznává.⁸ Aktem tohoto rituálu vstupuje osoba nově do skupiny věřících a v jejích kategoriích postupuje o krok výš.⁹ Iniciace je souhrn rituálů a předaných ústních naučení, po kterých následuje zásadní změna statusu osoby. Je to změna existenciálního režimu.¹⁰

My se budeme zajímat o náboženské rituály, které by se daly nazvat „vstupními rituály dospělosti“. Týkají se

⁴ Turner, Victor; Průběh rituálu, str. 95

⁵ Tamtéž, str. 96

⁶ Tamtéž, str. 95-96

⁷ Tamtéž, str. 95

⁸ Tamtéž, str. 103

⁹ Kunzler, Michael; The Church's Liturgy, Continuum

¹⁰ Eliade, Mircea; Iniciace, rituály, tajné společnosti; str.4

přechodu z dětství do dospělosti v určité náboženské skupině, a také z oblasti profánní do oblasti posvátné, která je otevřena jen iniciovaným - dospělým.

Nejde jen o začátek dospělého života, jde o zařazení jedince mezi dospělé příslušníky určité náboženské komunity. V tomto případě se nejedná o duševní či fyziologickou dospělost (Ta je těžko určitelná, vzhledem k individuálnímu vývoji jedince - jak dívek tak chlapců). Jedná se tu o společenskou dospělost - jedinec je přijímán do společnosti dospělých.¹¹ Je pokládán za společensky rovného, i když jeho věk neodpovídá tomu, čemu se říká dospělost. Pokud se ale jedinec pohybuje na půdě společnosti, je považován za rovného ostatním dospělým. Po podstoupení přechodového rituálu má jedinec stejná práva ale i povinnosti jako zbytek společnosti. Očekává se od něj, že bude jednat podle ustálených obyčejů a podle daných norem¹².

*Období přechodu*¹³ u iniciačních rituálů se zdá být podstatně delší než zbylá dvě období. Vyznačuje se svojí nejasností a nezařaditelností jeho subjektu. Člověk už nepatří do času minulého, do dětství, ale nepatří ještě do času budoucího, do dospělosti. Sám mladý člověk neví, kam by se zařadil, jeho postavení je přechodné. Toto je typickým znakem věku, ve kterém dochází k těmto obřadům.¹⁴ Je přechodem k jisté, strukturované a stálé budoucnosti. Po obřadu bude iniciovaný přijat do skupiny, která od něj očekává, že bude jednat podle určených obyčejů, etických norem, které jsou vázány na jeho budoucí společenskou pozici.¹⁵ Nejdříve ale musí být

¹¹ Genep, Arnold von; Přechodové rituály, str. 67-73

¹² Turner, Victor; Průběh rituálu, str. 96

¹³ Období přechodu je druhé období rituálu podle Genepova dělení. Viz. Str. 3

¹⁴ Viz. níže kap.1.2. Věk iniciace

¹⁵ Turner, Victor; Průběh rituálu, str.96

oddělen, vytržen z rodičovské náruče, ze světa dítěte, nevědomosti a profánnosti, který se tak uzavírá. Je postaven na roveň rodičům a společenství, které se účastní všeho posvátného dění.

Během tohoto období jsou kandidátům na nový status předávána moudra, tajemství, zvyky, které určují společenství věřících, z něhož vzešli, ale ještě plně nepochopili. Je jim předáváno pojetí světa dané skupiny. Před iniciací ještě člověk není plně rozvinut, po ní už má vědomosti pro celé pochopení bytí dospělého.¹⁶

Pro rituály iniciace je velmi důležité společenství, které zastupuje tradici, která je iniciovanému předávána. Jeho prostřednictvím je uváděn do zvyků, povinností a historie. Před společenstvím a díky jeho pomoci skládá zkoušky, které bývají u iniciačních rituálů obvyklé a jsou povinné pro všechny členy společenství. Těmito dokazuje svůj přerod do nového vyššího stavu.

1.2. Věk iniciace - věk pubescence

Věk, kdy dochází k bar micva i věk určený ke konfirmaci je věkem změn. Bar micva je pevně stanovený na třináctý rok u chlapce a dvanáctý rok u děvčete, u protestantské konfirmace není pevně daný věk, ale většinou to bývá mezi třináctým a patnáctým rokem. Proč právě tato problematická a zlomová doba v životě člověka? Co se od mladého člověka očekávám a čeho je ve skutečnosti schopen? Od člověka, který se připravuje ke slavnosti se čeká zavázání se k plnění norem či povinností, vyznání víry, čekají se rozhodnutí začlenit se do daného společenství. Jaký ale je tento člověk?

¹⁶ Eliade, Mircea; *Iniciace, rituály, tajné společnosti*; str.6

Puberta je první etapou přechodového období mezi dětstvím a dospělostí, po ní následuje ještě adolescence. *Pubescence* je obdobím získávání vzezření dospělého, období tělesného dospívání, kdy se celé psychické dospívání dokončuje až v adolescenci.

„... období přeměny z dítěte na biologicky zralého dospělého, schopného sex.reprodukce ... v našich zemích přibližně mezi 12. až 15.rokem.“¹⁷

Toto první období je velmi bouřlivé. Je to nejdramatičtější období v životě člověka, kdy se s jedincem děje mnoho změn. Jak s jeho tělem, tak s jeho duší. Obě složky - tělesná i mentální se začnou přetvářet velkou rychlostí směrem k dospělému tvaru.¹⁸ Tělo se mění v muže nebo ženu a zatím dětská mysl si s tím musí poradit. Musí se smířit s novými fakty a přizpůsobit se. Pohled na sebe sama i na okolní svět se mění, staré jistoty jsou ztraceny a je potřeba hledat nové. Všechny tyto změny působí velmi zátěžově na psychiku dospívajícího, proto se stává labilnější a uzavřený vůči blízkému okolí, které dříve bývalo jeho oporou¹⁹. Odpoutává se od rodičovského náručí a snaží se vymezit vlastní životní prostor a pozici. Jedinec se také pod vlivem školy a vyučování rozvíjí myšlenkově. Dělá velké pokroky a mění svoje nazírání světa a svého života. Nové chápání své vlastní individuality ho nutí prosadit ji ve světě, hledá se.²⁰ Potřebuje být akceptován a prosadit se, což v mnoha případech vede ke konfliktům s autoritou rodičovskou či učitelskou. Tento generační konflikt podporuje i fakt, že dítě najednou velmi vyrostle a jeho výška je na stejné úrovni jako dospělý. Už k dospělému

¹⁷ Hartl, Pavel; Hartlová, Helena; Psychologický slovník; str. 491

¹⁸ Vágnerová, Marie; Vývojová psychologie; str. 214

¹⁹ Vágnerová, Marie; Vývojová psychologie; str. 214

²⁰ Říčan, Pavel; Cesta životem, str.169

nevzhlíží, už je na stejné úrovni. Jakoby tato událost byla symbolem vztahu mezi dospívajícím a dospělým.²¹

Změny v člověku samém, se kterými se musí vyrovnat, se projevují navenek změnou chování, impulzivitou, nepřiměřenými reakcemi. Někdy přejdou až do destruktivního chování, agrese, někdy až k sebepoškozování, které ale pramení z pocitu nejistoty. Pubescent se v tu chvíli nechá ovládnout city, které ještě neumí plně ovládat. Ovládat své city se jedinec musí také učit. Období pubescence je životním obdobím, kdy se tato schopnost upevňuje.²²

Na druhou stranu dospívající mysl se zaměřuje do sebe ve snaze se nově uchopit, více přemýšlí o svém jednání a pocitech. Tím se pro okolí stává uzavřenější. Už se neprojevuje bezprostředně jako dítě, skrývá svoje pocity a jejich projevy se snaží utlumit. Nedává před ostatními naplno průchod svým citům.²³

Z dětského světa vytržený člověk se snaží ve světě najít nový řád, kterým by se řídil. Pokud jej najde, je narozdíl od dítěte, schopen a ochoten jej akceptovat. Proto je tato doba časem, kdy se zapojuje do určité skupiny jemu blízké. Může to být parta ve čtvrti, kde bydlí, skupina ve škole, náboženská skupina. V období puberty se člověk dostává, podle teorie morálního vývoje amerického psychologa L.Kohlberga, do stádia, kdy již má smysl pro povinnost a je ochoten přijmout zákony, směřuje k nalezení společné úmluvy s okolím a vidí v něm výhodu pro něho samotného i pro kolektiv.²⁴ Tato fáze se nazývá

²¹ Říčan, Pavel; Cesta životem, str. 171

²² Říčan, Pavel, cesta života, str. 178

²³ Vágnerová, Marie; Vývojová psychologie I., str. 237

²⁴

„postkonvenční stádium“ a projevuje se u dětí od dvanácti let.

Tento čas hledání a utváření je velmi určující pro budoucí život člověka. V tuto dobu již mladý člověk dokáže přemýšlet do budoucnosti. V jeho přítomných myšlenkách a úmyslech se již zrcadlí budoucnost, rozpoznává svoje úkoly a vývoj věcí.

Jaký tedy je mladý člověk, který se připravuje k iniciačnímu obřadu? Není dítě ale, není ještě ani dospělý, i když tak téměř vypadá. Stojí na prahu dospělosti. Už se umí rozhodnout a umí si přestavit, co obnáší řád a závazek. Umí si už částečně poradit se svými city. I když se staví proti autoritě, potřebuje řád, který ho bude provázet životem. Je v období života, kdy se vymezuje a řadí do určité skupiny, která ho určí pro další život. Měl by získat určitou autonomii a přijmout za ni odpovědnost. Začíná již uvažovat velmi samostatně, samostatně utváří svůj čas, spřádá plány a má svůj názor.²⁵

Můžeme tedy říct, že tento věk je vhodný k tomu, aby dospívající vstoupil do nového světa a byl dál veden společností již dospělých. Aby přijal zodpovědnost a přiznal se ke své víře.

²⁵ Beneš, Ladislav, Český bratr 8/2004

1.3. Židovská iniciace

1.3.1. První stupeň židovské iniciace - Brit mila

Židovská iniciace má dva stupně. První stupeň je rituál obřízky, obvyklý u semitských národů. Druhým stupněm je obřad bar micva.

Obřízka zní hebrejsky hebrejsky *brit mila*. *BRIT* znamená svazek/smlouva/ujednání mezi Bohem a člověkem²⁶; *MILA* znamená obřezání²⁷. Je to prolití krve na zpečetění smlouvy. Jednalo se o zpečetění smlouvy a zaslíbení, které dal Hospodin Abrahamovi a jeho potomstvu v Gn 17. Tento rituál je v židovském prostředí vykonáván osmý den po narození chlapce, jak říká Gn 17,12. U dívek se nevykonává. Je to jeden ze základních předpisů judaismu. Tento akt neznamena však vstup do židovského národa. Ten je již dán narozením ze židovské matky. Příslušnost k národu zůstává provždy, je určena tím, jak se člověk narodí.²⁸

Obřízka je viditelným znamením příslušnosti k židovskému národu a náboženství, je znakem oddělenosti od ostatního lidstva. Je znamením smlouvy Abrahamova národa s Hospodinem²⁹. Obřezaný patří k Hospodinovu lidu navždy - rituál obřízky je nezvratný stejně jako místo člověka uprostřed židovského společenství. „*Smlouva je vyznačena přímo na Abrahamově národě, je vyříznuta do masa jeho potomků a bude tomu tak po všechny generace.*“³⁰

Nezvratnost tohoto rituálu je shodná s některými iniciačními rituály. Jsou to rituály „mrzačící“, kdy si

²⁶ Pípal, Blahoslav; Hebrejsko-český slovník; str. 31

²⁷ Tamtéž; str. 93

²⁸ Encyclopaedia judaica, volume 5, str. 570

²⁹ De Vries, Simon, Philips; Židovské obřady a symboly, str.169

³⁰ De Vries, Simon, Philips; Židovské obřady a symboly, str.166

národy na znamení sounáležitosti s určitým božstvem vytvářejí znamení na svém těle. Jsou to znamení definitivní, která je oddělují od ostatního lidstva.³¹

Tento národní charakter získala obřízka až v babylónském zajetí, kdy se židovský národ upínal ke všemu, co bylo tradičně židovské (svátky, šabat, obřízka). Okolní semitské sousední národy byly také obřezány, ale v Babylonu to nebylo zvykem.³²

Biblický text dává obřízce její zásadní význam. Poprvé byla nařízena Hospodinem Abrahamovi v Gn 17,9-14.

„Bůh dále Abrahamovi řekl: „Ty i tvoje potomstvo budete mou smlouvu zachovávat ve všech pokoleních. Znamením mé smlouvy mezi mnou a vámi i tvým potomstvem, kterou budete zachovávat, bude toto: Každý mezi vámi, kdo je mužského pohlaví, bude obřezán. Dáte obřezat své neobřezané tělo a to bude znamením smlouvy mezi mnou a vámi. Po všechna pokolení, kdo je mezi vámi mužského pohlaví, bude osmého dne po narození obřezán, doma zrozený i koupený za stříbro od kteréhokoliv cizince, který není z tvého potomstva. Musí být obřezán, každý zrozený v tvém domě i koupený za stříbro. Tak bude má smlouva pro znamení na vašem těle smlouvou věčnou. Neobřezanec, který by nedal své tělo obřezat, bude ze svého lidu vyobcován; porušil mou smlouvu.“

Po jejím prvotním ustavení je její znovuzavedení zmíněno v Joz 5,2 kdy Jozue nařídí obřezání všem mužům před vstupem do země zaslíbené. Neobřezaní nesmějí přijmout dar země a ani nesmí vykonávat oběť beránka Ex 12,43-48.

³¹ van Gennepe, Arnold; Přechodové rituály; str. 76

³² White, R.E.O.; The biblical doctrine of initiation

Pojem obřezaný neobřezaný později nabyl významu poslušný - neposlušný Hospodinových příkazů.

1.3.2. Druhý stupeň židovské iniciace - Bar Micva

Druhým stupněm, pokračováním židovské iniciace je obřad nazývaný *bar micva*, tzn. syn příkázání. Je to obřad, který je spojen s dosažením společenské dospělosti u chlapců ve věku třinácti let. První šabat, nebo při první příležitosti po třináctých narozeninách je chlapec při bohoslužbách vyzván ke čtení z Tóry³³. K označení pro vystoupení k Tóře se používá výraz *alijah*. Poprvé si také ve třinácti letech váže modlitební řemínky *tfilin*³⁴. To jsou dva viditelné znaky dospělosti v židovské komunitě. Od této chvíle je počítán do společnosti dospělých. Má stejná práva jako dospělí, tedy účastnit se aktivně bohoslužeb, číst z Tóry, být počítán do *minjanu*³⁵ a má také povinnosti plnit všechna boží příkázání.

Rozeberme si teď termín *BAR MICVA*.

Slovo *BAR* je aramejského původu, není tedy termínem biblickým. Jeho paralela v hebrejštině je *BEN* a znamená *syn*.

³³ Tóra je tradiční označení Pentateuchu, tzn. pěti knih Mojžíšových. Je to první část hebrejské Bible, kterou užívá také křesťanský svět. Výraz Tóra také znamená Zákon. Zákon, který přinesl hebrejskému lidu Mojžíš z hory Sinaj. (Newman, J; Sivan G; Judaismus od A do Z; str. 232)

³⁴ Tfilin jsou kožené řemínky, které slouží k upevnění dvou malých krabiček obsahujících biblické pasáže na čelo a na ruku. Tato praxe vychází z biblického příkázání učinit z Božího příkázání znamení na ruce a památku mezi očima (Ex 13;9,16; Dt 6;8; 11,8). Muži si tyto řemínky s krabičkami uvazují každý všední den před ranní modlitbou. Praxe uvazování řemínku je ustanovena v Talmudu. (Sivana, Gavri'el; Newman, Ja'akov; Judaismus od A do Z; str.226)

³⁵ Minjan je modlitební skupina, která se skládá minimálně z deseti mužů (v reformních hnutích jsou do minjanu počítány i ženy). Bez tohoto počtu se nesmí konat žádná veřejná bohoslužba (Sivana, Gavri'el; Newman, Ja'akov; Judaismus od A do Z; str.117)

V biblické terminologii označoval pojem syn jak příbuzenský vztah dvou generací tak i příbuznost v jiném smyslu. Synem nazýval např. učitel svého žáka, starší a zkušenější muž mladšího. Tímto způsobem byla vyjádřena autorita, která ale obsahuje také lásku. Autorita, která starostlivě dohlíží.

Dalším příkladem užití oslovení syn je zařazení člověka k určité skupině. Příslušníky stejného povolání, lidé stejné vlastnosti, rodáci ze stejného města či vyznavači jednoho boha (př.: synové pekaře, synové nuzného). Bylo tak vyjádřeno určení jednotlivce.³⁶

Slovo *MICVA* (*sg.*) znamená příkaz/rozkaz/nařízení. Je to autoritativní výrok, výrok královský, později vztahený výlučně na Hospodina - Hospodinova nařízení.

Tradičně jsou jako *MICVOT* (*pl.*) označovány jednotlivé boží příkazy a zákazy, nebo je tak obecně popsán Mojžíšův zákon jako celek³⁷.

Micvot jsou souborem příkázání a zákazů daných přímo Tórou nebo odvozených z Talmudu, které určují život každého dospělého praktikujícího žida. Tyto *micvot* jsou předepsány každému člověku. Tradičně se počítá jejich výčet jako 248 kladných a 365 záporných příkázání. Dotýkají se všech oblastí lidského života - od vztahu k Hospodinu (bohoslužebné předpisy, slavení *šabatu* a svátků), přes etickou a sociální oblast týkající se vztahů mezi lidmi až k pravidlům stravování. Od dob Chrámu se některé *micvy* transformovaly nebo se přestaly plnit (např. příkazy týkající se obětí v Chrámu), dnes se počítá 47 kladných a 222 záporných. Ženy jsou vyňaté

³⁶ Novotný, A, Biblický slovník, str.1048

³⁷ Tzn. Tóra, zákon daný Mojžíšovi na hoře Sinaj

z plnění některých přikázání (např. příkazy týkající se *minjanu, tefilin, talitu*³⁸).³⁹

Tato přikázání určují vztah mezi Hospodinem a člověkem. *Micva* je centrálním pojmem židovství dodnes. Hospodin, který je králem i soudcem užívá jako prostředek ve vztahu k člověku své příkazy a svůj zákon, vyjadřuje tak svoji vůli a autoritu. Vyděluje si tak lid ke svatosti. Plnění božích přikázání potvrzuje smlouvu mezi Hospodinem a židovským národem.

Pojem *MICVA* jako centrální pojem židovského náboženství zavádí Deuteronomium (Dt 7,9).⁴⁰

Poznej tedy, že Hospodin, tvůj Bůh, je Bůh, Bůh věrný, zachovávající smlouvu a milosrdenství těm, kteří ho milují a dbají na jeho přikázání. Avšak tomu, kdo ho nenávidí, odplácí přímo a vrhne ho do záhuby. Nebude odkládat; tomu, kdo ho nenávidí, odplatí přímo. Proto bedlivě dbej na přikázání, nařízení a práva, která ti dnes prikazují dodržovat.

Bar micva tedy znamená Syn přikázání. Je to ten, kdo patří ke skupině lidí, která žije podle přikázání Hospodinových. Podle vůle Hospodinovy, která je vyjádřena v Tóře. Je to třináctiletý chlapec, který z dětského světa vstupuje do světa, který se řídí podle mnoha příkazů a zákazů.

Termín bar micva kromě osoby také označuje den, kdy se chlapec stává nábožensky dospělým. V dnešní době se

³⁸ Talit je modlitební šál s třásněmi. Splňuje boží nařízení nosit na čtyřech cípech oděvu třásně. Nosí se při ranních bohoslužbách ve všední dny, o šabat, o svátcích a v postní dny a při některých svátcích i při odpoledních bohoslužbách (Sivana, Gabriel; Newman, Ja'akov; Judaismus od A do Z; str.220)

³⁹ Sivana, Gavri'el; Newman, Ja'akov; Judaismus od A do Z; str.115-116

⁴⁰ Theological dictionary of the old testament, Vol.III; William, B.Eerdmans publishing Company, UK, 1997

v reformovaných synagogách pořádá slavnost také pro dívky, tak zvaná *bat micva*, dcera přikázání. Koná se ve dvanáctém roce dívčina života. Hranice dvanáctého roku a jednoho dne je dána *halachou*⁴¹. Dívka je uznána za nábožensky dospělou. Měla by být seznámena s židovskými zákony a zvyky, ze kterých skládá zkoušky. Při slavnosti recituje biblické pasáže jako např. Desatero nebo Třináct článků víry. Slavnost pro dívky má kolektivní charakter, v tomto se shoduje s křesťanskou konfirmací, kterou slaví také více konfirmandů najednou.⁴²

1.4. Křesťanská iniciace

1.4.1. Trojí stupeň křesťanské iniciace; křest

Dalo by se říct, že západní křesťanství zná tři stupně iniciace. Křest, biřmování u římsko-katolické církve, konfirmaci u reformovaných církví a první přijetí Večeře Páně.

V římsko-katolické tradici následuje po křtu ve věku cca osmi let slavnost prvního přijímání. Poté ve věku cca dvanácti let následuje biřmování, které se někdy nazývá svátostí křesťanské dospělosti⁴³. Biřmování je svátostí. Při něm je vykonáno pomazání věřícího spojené s darem Ducha svatého. Tímto je dokončena iniciace mezi ostatní věřící. V protestantské tradici bylo pomazání vynecháno s tím, že není biblicky podloženo. Konfirmace se stala nesvátočinným aktem vědomého přiznání se k víře. S ní bývá také spojené první pozvání k Večeři Páně.

⁴¹ Halacha znamená v hebrejštině doslova „postup“. Termín se vžil se pro označení židovského zákona. Termín halacha označuje první část Talmudu, právní systém judaismu

⁴² Sivana, Gavri'el; Newman, Ja'akov, *Judaismus od A do Z*, str. 20

⁴³ <http://www.katolik.cz/texty/vira/k31.asp>; [1.2.2009]

Prvním stupněm iniciace je křest, v řečtině *baptisma*⁴⁴. Sloveso *baptidzein* znamená ponořit, z kropit, křtít⁴⁵.

V tomto rituálu církev navazuje na tradici Jana Křtitele, který volal po životním obratu a pokání, na jehož znamení se lidé nechávali omýt v řece. I Ježíš byl pokřtěn od Jana (Mt 3,1-2, 5-6, 13).

„ Za těch dnů vystoupil Jan Křtitel a kázal v judské poušti: „Čiňte pokání, neboť se přiblížilo království nebeské.“ ... Tehdy vycházel k němu celý Jeruzalém i Judsko a celé okolí Jordánu, vyznávali své hříchy a dávali se od něho v řece Jordánu křtít. ... Tu přišel Ježíš z Galileje k Jordánu za Janem, aby se dal od něho pokřtít.“

Křest, jak ho známe, měl prapůvod v židovské rituální koupeli spojené s přestupem od pohanství k židovství. Každý pronárod byl nečistý, a pokud chtěl někdo jiného než židovského původu přestoupit, musel absolvovat očistnou koupel, základní katechezi a obřízku. Tento křest měl jedinečný neopakovatelný charakter. Pokřtěný proselyta byl přijat jako právoplatný člen národa. Děti narozené z pokřtěných rodičů byly zrozeny ve svatosti, nebylo zvykem křtít je. Zde můžeme vidět základ ranně-křesťanské praxe nekřtít děti narozené z křesťanského manželství.⁴⁶

Také mezi farizeji a esenci byly očišťovací rituály významnou složkou denní praxe.

Až v praxi Jana Křtitele získal křest charakter veřejného vyznání hříchů a přijetí daru milosti a účast

⁴⁴ Prach, Václav; Řecko-český slovník, str. 105

⁴⁵ Tamtéž

⁴⁶ White, R.E.O.; The biblical doctrine of initiation

na spasitelném dění božím.⁴⁷ Křest je pro křesťana znamením a závazkem nového života a následování Ježíše Krista.⁴⁸ Křtem se stává člověk členem společenství církve.

U prvotní církve byl obvyklý křest dospělých obrácených na víru. Spolu s dospělými v domácnostech byly asi křtěny i děti, ale obvyklé bylo křtít dospělé. Postupem času se věk křtu snížil a křest dětí se stal obvyklým. Dnešní praxe v ČCE je obojí, křtí se jak děti, tak dospělí. V různých křesťanských církvích je ale různá praxe. Děti jsou křtěny s tím, že za ně odpovídají jejich rodiče. Čas, kdy je křest dětí vykonán, není přesně určen. Základní podoba křtu svatého, jak jej známe z Písma, je křest dospělého, který v něm vyznává svoji víru.⁴⁹

Křestní formule „Ve jménu Boha Otce i Syna i Ducha svatého.“ spojuje všechny křesťany v jednotu. Při křtu jde o přijetí do Svaté církve Obecné.⁵⁰

1.4.2. Konfirmace

Jak už jsme řekli, je konfirmace slavností reformované tradice západního křesťanství. Na rozdíl od římskokatolické tradice nemá svátostný charakter, který má pouze křest a Večeře Páně. Reformace zastávala názor, že milost daná člověku ve křtu je jednorázová a plná, není tedy potřeba ji doplňovat v biřmování.⁵¹ Římskokatolické biřmování je charakteristické pomazáním a darem Ducha, které dokončovaly křesťanskou iniciaci, se kterou se pojila také Večeře Páně.

⁴⁷ Novotný A., Biblický slovník, str.359

⁴⁸ Agenda Českobratrské církve evangelické, str. 70

⁴⁹ Tamtéž

⁵⁰ Tamtéž, str. 71

⁵¹ Agenda Českobratrské církve evangelické, str. 98

U konfirmace reformované, která je spíše zkouškou a vyznáním víry, nebylo ponecháno svátostné pomazání. Bylo pouze zachováno vzkládání rukou. Konfirmace nemá být pokračováním křtu jakožto vstupního rituálu do církve, nemá být druhým stupněm na žebříku křesťanské iniciace. Má pouze potvrdit křest vyznáním víry a přiznáním se ke společnosti věřících.⁵² Latinské sloveso *confirmo* nese tento význam - upevnit, utvrdit, posílit⁵³. *Confirmatio* znamená upevnění, upokojení, útěcha, tvrzení.⁵⁴

Konfirmovaný tímto utvrzením, předcházející přípravou a katechezí vstupuje plně do společenství sboru. Je přijat mezi dospělé věřící, kteří si plně uvědomují svoji víru a to, v co věří. Příprava ke konfirmaci začíná kolem třináctého roku a trvá rok či dva. Přitom záleží na faráři, který vede přípravu, jak dlouho bude trvat. Tato zahrnuje základní věroučné otázky křesťanství, historické otázky a témata církevního zřízení, které jsou diskutované v kruhu všech konfirmandů spolu s farářem a staršovstvem sboru. Před samotnou slavností konfirmace v rámci bohoslužeb jsou konfirmandi přezkoušeni členy staršovstva. Poté v neděli při bohoslužbách vyznají před sborem, do kterého patří, svou víru a je vykonáno vzkládání rukou farářem a kurátorem sboru a je jim požehnáno. Je běžnou praxí, že po konfirmaci jsou také přizváni k Večeři Páně jako ostatní dospělí členové sboru. Není to však dané církevním řádem.

Záleží na sboru a na kazateli, jestli zve k Večeři Páně děti, to znamená i nekonfirmované. Tak jsou zváni všichni pokřtění.

⁵² The New Westminster Dictionary Of Liturgy and Worsip, str. 126

⁵³ Latinsko český slovník, Státní pedagogické nakladatelství Praha, str. 99

⁵⁴ Tamtéž

2. Dějiny

2.1. Bar micva

Dějiny slavnosti bar micva jako takové začínají až ve středověku, neobjevuje se dříve než v 15. stol. Slavnost bat micva pro dívky je záležitostí až 19. stol.⁵⁵

Termín bar micva se poprvé objevuje v *Talmudu*⁵⁶ jako označení každého dospělého izraelity. Základy slavnosti však nalezneme v prapůvodu židovského náboženství. Věk třináct let je považován za hraniční, mezní rok v životě člověka. *Midraše*⁵⁷ dávají mnoho příkladů, kdy je třináctý rok důležitým momentem života - např. Abraham zničil bůžky svého otce, Ezau a Jákob se rozešli. Do třináctého roku je za chlapcovy činy odpovědný jeho otec, od tohoto okamžiku jsou jeho přísahy a sliby platné jako sliby dospělého (Nid. 5:6)

Obřad bar micva je obřadem, který má co do činění s dospělostí. Ať už se jedná o dospělost náboženskou či společenskou. Dospělost biblická je ustavena schopností mladého muže jít do boje a postavit se spolu s ostatními z čeledi proti nepříteli, teprve tehdy bude započítán mezi dospělé izraelské muže. Je stanovena na dvacátý rok života (Num 1;1-2).

„Pořidte soupis celé pospolitosti Izraelců podle čeledí otcovských rodů. Ve jmenném seznamu bude každý jednotlivec mužského pohlaví od dvacetiletých výše, každý, kdo je v Izraeli

⁵⁵ Encyclopedia Judaica, Volume 4, str. 243

⁵⁶ Talmud je autoritativní celek židovského zákona a tradice (Newman, Ja'akov; Sivan, Gavrie'el; Judaismus od A do Z; str. 219)

⁵⁷ Midraš jsou literatura obsahující výklady Tóry (Newman, Ja'akov; Sivan, Gavrie'el; Judaismus od A do Z; str. 116)

schopen vycházet do boje. Ty a Áron je spočítáte po oddílech."

Od prvního století našeho letopočtu, v talmudické době, byla hranice dospělosti posunuta na třináctý rok života, kdy se mění vztah mezi otcem a synem. Otec při příležitosti synových třináctých narozenin pronáší požehnání, ve kterém děkuje Bohu, že ho zbavuje odpovědnosti za činy chlapce:

„...necht' je požehnán ten, který mě nyní zprostil od veškeré odpovědnosti za něho." (Gn.R.63.14)

O třináctém roku také *Talmud* říká:

„Ve třináctém roce se člověk stává vykonavatelem příkázání." (Avot 5:21)

Žádná slavnost ale nebyla zvykem. V ranném středověku totiž chlapcům bylo dovoleno účastnit se náboženských praktik, jakmile toho byli schopni. Byli povzbuzováni k nošení modlitebních řemíků, k půstu na *Jom Kipur*⁵⁸, byli počítáni do *minjanu*, modlitební skupiny. Hranice mezi tím, kdo vykonává náboženské povinnosti a tím, kdo je ještě nekoná, byla jen teoretická.⁵⁹ Z dobrovolného občasného připojení se k náboženské komunitě se postupně stal zvyk. Neexistovala žádná pevně daná chvíle, kdy se z nepraktikujícího chlapce stal praktikující mladík.

Toto se změnilo s vývojem náboženského práva v pozdním středověku (mezi 14. a 16. stoletím), které neumožňuje chlapci číst ve shromáždění z Tóry ani nosit

⁵⁸ *Jom Kipur* je největší židovská slavnost. Je to den smíření, den postní. Vrchol desetidenního půstu. Jeho hlavní význam je smíření člověka s hříchy proti Bohu

⁵⁹

tfilin, modlitební řemínky. To jsou dva základní „poznávací“ znaky dospělosti. Zralost chlapce k těmto náboženským výkonům byla právně ustavena na třináctý rok života. Pouze při slavnosti *Simchat Tora*⁶⁰ mohli chlapci před třináctým rokem vystoupit před shromážděním. Dosažení dospělosti se rovnalo dosažení náboženské zralosti. Tento právně ošetřený životní zlom dává možnost ustavit novou slavnost.

V 17. století se zvyk, který se týkal náboženské dospělosti pozměnil. Chlapci se začali učit vázat modlitební řemínky dva tři měsíce před třináctými narozeninami, aby v ten den byli již řádně připraveni k modlitební praxi.

Od 16. století jsou tedy znaky náboženské dospělosti čtení z Tóry a vázání modlitebních řemínků. Tato práva dospělého jsou dána chlapci v den jeho třináctých narozenin a poprvé praktikována o prvním šabatu po jeho narozeninách.

Stalo se zvykem, že *bar micva* byl povolán ke čtení *maftiru*, posledního oddílu čtení Tóry a *haftary*, oddílu z Proroků, který byl čten po *maftiru*. Slavnost *bar micva* nebyla omezena jen na čas v synagoze, ale byla to hlavně také rodinná oslava, kterou rodina uspořádala pro svého syna.

Stejně jako mají chlapci *bar micva*, mají také dívky svoji slavnost *bat micva*, dcera přikázání. Tato slavnost má svoje oficiální počátky v USA, kde r. 1922 rabín Mordechai Kaplan, zakladatel rekonstruktivismu (jednoho z moderních reformních hnutí judaismu), uspořádal pro

⁶⁰ *Simchat Tora*/Radost z Tóry je slavnost, která připadá na den, kdy se čte poslední oddíl z Tóry a začíná se číst Tóra znovu od začátku. Tóra je rozdělena na oddíly tak, aby se přečetla jednou za rok. Slavnost vyjadřuje radost z daru Písma. Tuto radost vyjadřuje například radostný způsob vynášení svitků Tóry z jejich úložiště.

svoji dceru Juditu veřejnou bat micvu v synagoze. Její bat micva byla ale hodně zjednodušenou slavností oproti klasické bar micva. Mordechai Kaplan zřejmě napodobil slavnost pro dívky, která byla již dříve známá ve Francii a v Itálii.

V 19. století v Německu zavedlo reformované židovské hnutí, na místo bar micva, slavnost pro chlapce i dívky zvanou *konfirmace*.⁶¹ V Německu pak zcela nahradila samotnou slavnost *bar micva*. Konfirmace se konala ve věku 16-17 let, kdy už je mladý člověk rozumnější než ve třinácti letech. Důvodem zavedení této slavnosti bylo prodloužení věku „dětství“ a důkladnější studium tradic. Člověk si v tomto věku více uvědomuje svoji víru, tradici, ze které vyrostl a důvody, proč v ní chce pokračovat. Slavnost *konfirmace* byla s pravděpodobností ovlivněna křesťanským typem katecheze. Což bylo důvodem kritiky ze strany některých židovských skupin. *Konfirmace* byla veřejným přiznáním se k judaismu. Na rozdíl od bar micva se konfirmace více zaměřovala na učení než na ritus.

Nejdříve byla pravděpodobně zavedena pro chlapce, ale již z roku 1814 máme zmínku o konfirmaci děvčat v Berlíně. Přičemž první zmínky o konfirmaci vůbec jsou z roku 1803 z Dessau. Konfirmace děvčat se brzy rozšířila z Německa do Ruska, Dánska, Anglie a do USA. Postupně se konfirmace stala běžnou praxí v Evropě i severní Americe.

Konfirmace byla nejdříve slavnost, která souvisela se školou a s rodinou, ale postupem času se přesunula do synagogy. Bylo zvykem ji slavit o slavnostech *Sukot*, které se časově shodují s koncem školního roku.

⁶¹ Kung, Hans; Judaism, The Religious situation of Our Time; str.207

2.2. Konfirmace

Původ konfirmace či biřmování se obvykle spojuje se křtem a jeho římskou podobou z 2.století. Konfirmace nemá svůj jednoznačný předobraz v Bibli. Nikde nenajdeme příkaz apoštolům, aby konali po křtu ještě další obřad kromě Večeře Páně. Církevní tradice však hledá svoje základy v Písmu a nachází je ve Sk 8, 14-17:

„Když apoštolové v Jeruzalémě uslyšeli, že v Samařsku přijali Boží slovo, poslali k nim Petra a Jana. Oni tam přišli a modlili se za ně, aby také jim byl dán Duch svatý, neboť ještě na nikoho z nich nesestoupil; byli jen pokřtěni ve jméno Pána Ježíše. Petr a Jan na ně vložili ruce a oni přijali Ducha svatého.“

A také ve Sk 19, 2-6:

„Zeptal se jich(Pavel): „Když jste uvěřili, přijali jste Ducha svatého?“ Odpověděli mu: „Vůbec jsme neslyšeli, že je seslán Duch svatý.“ Pavel řekl: „Jakým křtem jste tedy byli pokřtěni?“ Oni na to: „Křtem Janovým.“ Tu jim Pavel prohlásil: „Jan křtil ty, kteří se odvrátili od hříchů, a vybízel lid, aby uvěřili v toho, který přijde po něm - v Ježíše.“ Když to uslyšeli, dali se pokřtít ve jméno Pána Ježíše. Jakmile na ně Pavel vložil ruce, sestoupil na ně Duch svatý a oni mluvili v prorockém vytržení.“

Vzkládání rukou, které vykonávají apoštolé ve Skutcích je tím základem pro katolickou svátost a pro reformovanou slavnost. Zde je vidět základ oddělenosti křtu a konfirmace, oddělenosti křtu a daru Ducha. Není ale žádným pravidlem, že je dar Ducha oddělen od křtu. Taky není pravidlem, že se vzkládání rukou vždy po křtu děje (Sk 10,44-48). Vzkládání rukou je navíc gesto známé

již ze Starého Zákona a může mít velmi různé konotace - vzkládání rukou na nemocné, na děti k požehnání, k pověření úřadem, na znamení souznění, solidarity a identifikace.⁶² Apoštolové tak činili na znamení, že jsou vyslanci Kristovi, vyslanci Boží, a v jeho jménu konají zázraky daru Ducha. Není však nikde dán příkaz ani příslib, že se tak má a bude dít nadále.

Vraťme se ale ke křtu, který má pevný základ v Písmu. *Imitatio Christi*, nápodoba Krista ve křtu je známa od samého počátku křesťanství (Sk 2,38). Křtilo se podle vzoru Krista, který dal svým příkladem autoritu janovskému křtu, který měl vést k pokání⁶³. Křtilo se na odpuštění hříchů a ve jménu Krista a se křtem byl spojen dar Ducha svatého. Ve výrazu „Ve jménu něčeho“ můžeme hledat starozákonní analogie - jméno znamená moc, vlastnictví, pole působnosti. Ve křtu ve jménu Ježíše Krista vstupují pod jeho moc, vzdávám se mu, jsem v jeho vlastnictví. Jednoduchá křestní formule vyjadřovala vyznání, oddanost a odevzdání života do rukou Krista. Tímto jednoduchým aktem křtu s křestní formulí byla dokončena jednoduchá raně křesťanská iniciace. Všichni pokřtění jsou pokřtění v Duchu a je jim dána milost odpuštění hříchů.⁶⁴

V průběhu prvních dvou století se vytvořila křestní praxe, která zahrnovala dlouhý katechumenát, přípravu před křtem. Římský křest zahrnuje tříletý katechumenát, kdy se katechumeni nesměli modlit společně s ostatními věřícími, měli zvlášť vymezené místo při bohoslužbách a neúčastnili se eucharistie. V průběhu času poslouchali zvěst svědků, později jim bylo dovoleno poslouchat čtení z Písma, byly prováděny exorcismy, ten poslední byl

⁶² White, R.E.O., *The biblical doctrine of initiation*, str.198

⁶³ Tamtéž, str. 196

⁶⁴ Tamtéž

proveden samotným biskupem. Tato příprava na křest už předpokládala rozhodnutí pro křesťanský život. Samotný křest byl bohatým souhrnem rituálů - křest vodou (trojitě ponoření), vzkládání rukou, dýchání na katechumena, značení křížem a nakonec pomazání olejem. Postupem času vplynuly z křestní praxe dvě části: křest vodou, symbolizující očistu od starého života a takzvaný křest Duchem svatým spojený s vzkládáním rukou a pomazání olejem.⁶⁵

Druhá část spadala pod pravomoc biskupovu. Tento při rozmachu křesťanství nemohl být přítomen u každého křtu, proto křest vodou mohl vykonat jakýkoli kněz a pomazání vykonal biskup při nejbližší návštěvě. Tato druhá část křtu bývá později nazývána *confirmatio*, tj. utvrzení, potvrzení křtu. Výraz *confirmatio* byl poprvé užit jako označení potvrzení křtu ve Francii na Koncilu v Riez a Orange 439 a 441. Mělo člověka učinit plnohodnotnějším křesťanem, dodat posilující dar Ducha jako přídavek k tomu, který byl dán při křtu, vyzbrojovalo křesťana k boji se světem.⁶⁶

Během několika století trvání církve se ustálila doporučená tradice křtít o Velikonocích a o Letnicích. Křtílo se obvykle v dospělosti, ale nebylo neobvyklé křtít i děti. Všichni pokřtění byli nazýváni dětmi, nově narozenými v Kristu.⁶⁷ Pokud hrozilo nebezpečí smrti nebo vážné nemoci doporučovalo se křtít kdykoliv. V tomto případě byla křtěna i nemluvňata. Postupem času se stalo křtění dětí běžnou praxí odůvodňovanou hrozbou ze smrti bez křtu. Vymizel však zvyk křtít děti hromadně na

⁶⁵ Kunzler, Michael, *The Church's Liturgy*, kap. 4.2

⁶⁶ Browning, R.L., Reed, Roy A., *Models of confirmations and baptismal affirmation*, str.

⁶⁷ Fischer, J.D.C., *Christian initiation: Baptism in the medieval west*, str. 106

Velikonoce a Letnice při přítomnosti biskupa. Ve 13. století již bylo povoleno křtít děti kdykoliv. Nejlépe do osmého dne života. Tím se stalo i to, že mnoho pokřtěných dětí zůstalo bez konfirmace.

Předkřestní katechumenát, který dříve křtenci postupovali, nyní zůstává pouze v podobě slova rodičům a kmotrům. Ti mají dorůstající dítě vést ke křesťanským hodnotám a ke konfirmaci. Katecheze pokřtěných, zřejmě nebyla kvalitní. Podle výnosu Karla Velikého měl každý pokřtěný znát základní křesťanské penzum: Otčenáš, křestní formulí a vyznání víry. Toto nařízení se však v praxi neuplatňovalo. Konfirmace neboli biřmování se provádělo v mládí těm, kteří byli pokřtěni jako děti. Byl to však pouze liturgický úkon bez předchozí katecheze. V biskupem provedeném aktu se mladému křesťanovi dostává daru Ducha svatého a je tak rozhojněna milost nutná ke spáse. Konfirmace/biřmování neměla spojitost s první Večeří Páně. Čas první Večeře Páně byl dán ve středověké církvi pravidlem *anni discernitionis*. To znamená, že člověk může přistoupit k Večeři Páně, pokud je na to mravně připravený a chápe její význam. To je až v určitém věku.⁶⁸

Reformovaná tradice počínajíc Jednotou bratrskou, chápe konfirmaci poněkud jinak.

Bratři chápali konfirmaci, kterou nazývali biřmování, jako doplnění křtu dětí, který nepovažovali za dokonalý. Ten byl pro ně vstupenkou do církve, konfirmace však bránou ke spáse. Biřmování bylo teprve pochopením, přiznáním a dokončením křtu. Ten byl proveden na základě víry rodičů. Impuls k biřmování však vycházel od samotného pokřtěného. Předcházela mu řádná katecheze, na kterou byl kladen velký důraz.

⁶⁸ Tamtéž, str. 108 - 119

Reformátoři Luther i Calvin na rozdíl od bratří uznali křest dětí jako celý. Světová reformace dává důraz na odmítnutí sakramentalismu katolického biřmování a vyzdvihuje biblismus a hlubší vzdělání v křesťanských naukách. Katecheze je hlavním znakem pojetí konfirmace u všech reformátorů. Liší se na druhou stranu důrazy na osobní vyznání a na spojitosti konfirmace a přístupu k Večeři Páně.

Podle dalšího z reformátorů Bucera jsou hlavními znaky konfirmace katecheze, vyznání víry, vzkládání rukou. To vše je předpokladem přístupu k Večeři Páně. Jím zavedená konfirmace je znakem křesťanské samostatnosti, je vyznavačským, závazným aktem. Nebrání se však jejímu svátostnému pojetí.

Calvinovo pojetí konfirmace je naproti Bucerovu pouze katechetické. V tom duchu mluví o konfirmaci již Instituce z r. 1536. Od pokřtěných dětí se při konfirmaci nežadá žádné svědectví či sliby. Jde pouze o výuku křesťanských nauk. Výuka byla zakončena zkouškou před shromážděním bez jakýchkoli slibů. Calvin se brání nazývat tuto zkoušku konfirmací. Konfirmandi se účastnili poprvé Večeře Páně první neděli po zkoušce. Katecheze má děti zařadit do života církve a dát jim možnost pochopit kázání a význam svátostí.

U Luthera nenalézáme nic jako konfirmaci. Klade důraz na stav srdce, když člověk přistupuje k Večeři Páně. Proto každý, kdo se chtěl zúčastnit přijímání musel vykonat jednou ročně zkoušku u biskupa, který schválil jeho mravní, duchovní život a umožnil mu přístup k Večeři Páně. Zkouška se zaměřovala jen na Večeři Páně.⁶⁹

⁶⁹ Zelený, Eugen; Konfirmace v době reformační a dnes; Theologická příloha Křesťanské revue, ročník 52, číslo 2, str.33-42

3. Dnešní praxe

3.1. Příprava a s ní související povinnosti

3.1.1. Příprava k bar micva

V nadcházející kapitole, která pojednává o dnešní praxi bar micva a bat micva, jsem čerpala především z webových stránek zabývajících se židovstvím, z odborných článků a hlavně z rozhovoru s rabínem pražské židovské konzervativní komunity Masorti⁷⁰, Ronaldem Hoffbergem. Předdesílám, že v komunitě Masorti probíhá jak bar tak bat micva. Chlapci a dívky jsou vzděláváni stejnou měrou a mají stejná práva na slavnost bar micva a bat micva. Proto v této části budou uváděny informace o obou případech.

A) NÁBOŽENSKÁ VÝCHOVA DĚTÍ

Jak víme ze Starého zákona je židovství náboženství, které se předává z generace na generaci. Nechová se misijně jako křesťanství. Udržuje si svoje tradice uprostřed židovského národa. Prvním společenstvím vyznávajícím víru v Hospodina, byl Abrahamův dům. Abraham, otec, byl prvním knězem, který činil oběti a vedl bohoslužby. Abrahamova smlouva s Hospodinem se týkala jeho potomstva a všech budoucích pokolení. Zaslíbení a požehnání se vztahovalo na Abrahamovy potomky, jak říká Gn, 17⁷¹. Toto pojetí se zachovalo dodnes. Rodiče předávají svým dětem víru a učí je zachovávat boží přikázání, která byla součástí boží smlouvy s člověkem. Židovské svátky, které se slaví doma

⁷⁰ Pražská Masorti je komunita konzervativního směru judaismu spadající pod mezinárodní organizace konzervativních komunit Masorti Olami. (<http://www.masorti.cz> [20.4.2009]) Konzervativní judaismus vznikl v první polovině 19.stol v Evropě a rozkvětu dosáhl hlavně v USA. Je kompromisem mezi ortodoxním a reformním judaismem. (<http://cs.wikipedia.org/wiki/Masorti> [20.4.2009])

⁷¹ De Vries, Simon Philips; Židovské obřady a symboly, str.167

v rodinném kruhu, dávají dětem možnost zažívat židovství doma. Domov je hlavním místem praktikování judaismu. Židovská bohoslužba prosakuje celým lidským životem, děje se doma i v synagoze. Na rozdíl od toho se v křesťanství vše podstatné děje v kostele.⁷²

Za prvotní náboženskou výchovu dětí k židovství je zodpovědná matka, která je nositelkou náboženských tradic, které se týkají domova. Matka je také původkyní a zárukou náboženské příslušnosti k judaismu. Dítě narozené z židovské matky je podle práva také Žid.

Podle dávných tradic se náboženské povinnosti ženy vztahují hlavně na domov, jeho udržování a vedení rodinného života podle božího zákona. Matka je udržovatelkou tradice kterou děti poznávají od útlého dětství. Jí vytvořenou domácí náboženskou atmosféru si dítě ponese celý život. Žena nemá povinnosti účastnit se bohoslužeb, to je povinností mužů. Její celoživotní a každodenní bohoslužbou je domov.⁷³ Děti se učí náboženským hodnotám tedy hlavně doma, příkladem rodičů, posloucháním příběhů.

Ve školním věku chodí děti do židovských odpoledních škol, kde se zábavnou formou učí znát svoje náboženství. V těchto školách vyučují různí lidé z komunity, kteří mají dostatek zkušeností. Není to jenom rabín, kdo se stará o vzdělávání nové generace.

V České republice byla tradice předávání narušena válkou, holocaustem a následujícím režimem, který nedal rodičům ani obci příležitost předávat dětem víru svých předků. Je běžné, že dnes děti, které jsou ve věku bar/bat micva nemají žádné náboženské základy. Hledají znovu cestu, po které šli jejich prarodiče. Fungují

⁷² Baumann, Arnulf H.; Co by měl každý vědět o židovství, str.67

⁷³ Tamtéž, str. 17

židovské školy, které se snaží o obnovení židovského života a tradice. Pořádají odpolední vzdělávací kurzy pro děti, mládež i dospělé. V Praze je to například škola Bejt Elend.

B) PŘÍPRAVA NA BAR MICVA

Jak bylo výše napsáno, vzdělávání židovských dětí se děje už od útlého dětství v židovských školách a doma v rodinách.

Stejně jako v protestantských křesťanských církvích se v židovství klade velký důraz na vzdělávání, které by mělo trvat celý život. Studium Písma je záležitostí jak mladých tak i dospělých.

Intensivnější příprava na bar micva a bat micva se také děje v židovských školách. Je cíleně zaměřená na povinnosti, které bude bar micva a bat micva muset plnit.

Aby dítě mohlo začít směřovat k bar/bat micva a následně být povoláno ke čtení z Tóry při slavnosti, nemusí splňovat jinou podmínku než tu, že se musí narodit z židovské matky. Musí být židovské národnosti. Pokud není původem žid, musí projít konverzí, to se ale u dětí děje málokdy. U chlapců se předpokládá obřízka, která je znakem příslušnosti k náboženské skupině. Ale ani ta není podmínkou k bar micva. Podle rabína Hoffberga není obřízka nutná. Někdy není ani ze zdravotních důvodů možná a starší neobřezaní chlapci nejsou do tohoto úkonu nuceni. Děje se tak, jen pokud se chlapci, které rodiče nenechali obřezat po narození, rozhodnou sami obřízku podstoupit.

Příprava/výuka se děje pokud je to možné ve skupinách. V České republice ale není tolik adeptů na bar micva a bat micva. Většinou se tak děje ve dvojicích a individuálně.

Toto období přípravy na bar/bat micva bychom mohli označit za druhé období rituálu podle van Gennepova dělení, jak bylo zmíněno výše⁷⁴ - *období přechodu* (období liminality). Dítě se během let příprav pod vedením členů komunity přibližuje třetímu období rituálu, *období znovuzачlenění*, kdy bude již pokládáno za dospělého. Během druhého období bude prohlubovat svoje znalosti, získávat nové zkušenosti. Svoje nově nabyté vědomosti, ale ještě nemůže užít v praxi.

Druhé období, období přechodu, má typické liminární vlastnosti. Je to období mezi dvěma etapami sociálního života, mezi dětstvím a dospělostí. Jedinci, kteří stojí na prahu, poznávají tradice, pravidla, normy, způsoby života společenství, do kterého budou přijati.⁷⁵ Zdá se, že v rituálu bar/bat micva ale chybí období první, *období odloučení*, kdy je jedinec vytržen z dosud známého prostředí, kdy je oficiálně označen za iniciovaného.

C) VEDENÍ

Vyučování nemusí vést rabín, i když se příprav samozřejmě také účastní. Připravit děti na bar/bat micva může každý, kdo má dostatečné zkušenosti v náboženských praktikách, účasti na bohoslužbách, zná přikázání atd. Rabín však vede samotnou bar/bat micvu. Židovské bohoslužby nejsou jen záležitostí rabína. Aktivně se jich mohou účastnit všichni dospělí členové společenství. Plnění micvot/přikázání se týká všech dospělých věřících. To jsou důvody, proč se může na přípravě bar/bat micva podílet kdokoliv z komunity.

Jak už jsem řekla, vyučování dětí probíhá v odpoledních židovských školách, které vedou muži i

⁷⁴ Kap. 1.1.; Str. 3.

⁷⁵ Turner, Victor, Průběh rituálu, str. 96

ženy. Ve stejné škole a se stejnými učiteli probíhají přípravy na bar/bat micva

D) DÉLKA

Věk, kdy by měla začínat příprava na bar/bat micva je různý. Není nijak určen halachickými zákony a v každé židovské obci je zřejmě jiný. Pokud je to možné probíhá příprava třeba pět let (např. v USA, kde je systém židovského školství a výuky zaběhnutý). V České republice, kde není velký počet členů komunity a tím pádem ani velký počet bar/bat micva, neprobíhá příprava tak systematicky a také ne tak dlouho. Podle rabína Hoffberga je standardní délka příprav tak rok a půl, s tím že někdy navazuje a jindy nenavazuje na předcházející vzdělávání dětí.

E) FORMA

Forma výuky se liší podle toho, kolik je dětí, které se na bar/bat micvu chtějí připravovat, kolik jim je let, jaké mají předchozí vzdělání ve věcech židovství atd.

Příprava na bar/bat micva probíhá stejně jako konfirmační křesťanská příprava ve skupinách. Společná příprava vede k upevnování skupinového citění, podpoře ve víře a samozřejmě k ztraktivnění výuky. V reformovaných hnutích se také připravují dívky a chlapci společně.

Pokud je skupina velká, vyučování probíhá jako školní výuka. Pokud se připravují dva nebo jen jeden zájemce, probíhá vyučování individuálně. Mezi mladými však je snaha „nebýt v tom sám“ a hledají možnost, připravovat se na slavnost společně se svými vrstevníky.

Příprava probíhá jednou, dvakrát týdně podle možností dětí.

Přizpůsobuje se jejich možnostem a jejich touze po informacích.

Spolu s vyučovacími hodinami, které děti absolvují jsou pro ně také připraveny společné výlety na historická místa důležitá pro židovství (ghetta, koncentrační tábory). Některé školy připravují pro děti praktické ukázky *micvot*, které spadají do sociální oblasti (pomoc v domově důchodců, sběr starého šatstva).

Samotná slavnost není zkouškou či výsledkem příprav. To, že člověk dosáhne věku *bar/bat micva* se stane. S tímto věkem na něj automaticky přecházejí povinnosti a práva, která bude mít se slavností i bez slavnosti. Není tedy jeho povinností podstupovat vyučování ani účastnit se slavnosti uprostřed společenství. Slavnost je jenom přidaná hodnota toho, že je chlapci třináct nebo dívka dvanáct let a měli by od té doby dbát na své povinnosti vůči Hospodinu.

Proto nezáleží, jestli mladý člověk dobře přečte svůj oddíl z Tóry, nebo jestli správně řekne modlitbu. Jeho práva a povinnosti mu nemůže žádný člověk odepřít.

Vzdělávání, učení, poznávání mají mladé lidi přivést blíž do společenství, aby lépe chápaly souvislosti, tradice a víru svého národa. Nejsou přípravou na zkoušku

F) NÁPLŇ

Náplň vyučování je v některých bodech podobná jako příprava konfirmační. Mladí lidé se mají naučit základy historie svého náboženství, věrouky, zřízení a fungování obce a také praktické znalosti náboženských rituálů, které budou mít za povinnost (například vázání *tfilin*, modlitebních řemínků; používání *talitu*, modlitebního šálu).

Probírají se samozřejmě i kapitoly o *micvot*, které patří do života dospělých Židů. S nimi souvisí témata jako je víra, vztah k Bohu, vztah k bližním a vztah k sobě samému. *Micvot*, jak už bylo řečeno výše, jsou komplexním systémem, který dává návod, jak správně žít židovský život v souladu s božími nařízeními. Tyto nařízení a zákazy už děti znají z domova. Bar/bat micva, myšleno třinácté/dvanácté narozeniny, jsou tím okamžikem, kdy chlapec a dívka už sami zodpovídají za své chování a měli by být schopni dodržovat boží nařízení.

Hlavní a nejtěžší náplní přípravného období je výuka hebrejštiny, kterou musí každý bar/bat micva podstoupit. Je potřeba k tomu, aby mohl číst ve svitku Tóry, odříkat popřípadě požehnání a modlitbu. Nemusí hebrejsky mluvit, ale důležité je umět číst. Všechny bohoslužebné texty jsou psány a odříkávány v hebrejštině. Děti se tedy musí naučit hebrejské písmo a také tradiční melodie, kterými jsou biblické texty prozpěvovány. Tyto melodie jsou dány tradicí a každé slovo má svůj rytmus. Děti se připravují na čtení pouze té pasáže z Tóry, která připadne na den jejich bar/bat micva.

Za normálních okolností čte denní porci Tóry předzpěvák obce, takzvaný *chazan*, a úvodní a závěrečné předepsané požehnání může přečíst kdokoliv vyvolaný. Bar/bat micva je jednou ze zvláštních okolností, kdy vyvolaný čte celý oddíl. Další takovou možností je slavnost *Simchat Tora*.⁷⁶

Jak už bylo řečeno výše, přípravy na slavnost probíhají v různých zemích, v různých obcích různě dlouho a podle toho také vypadá rozsah načerpaných znalostí.

V České republice, kde byla tradice předávání víry v rodinách přerušena a ani dlouho nefungovalo židovské školství, není vzdělávání dětí tak podchycené jako např.

⁷⁶ De Vries, Simon Phillip; Židovské obřady a symboly; str. 25.-26.

v USA. Proto je někdy intenzivnější setkávání s vlastní tradicí pro mladé lidi nové. V článku z časopisu Maskil⁷⁷ čtete o jedné bar micva toto:

„Cesta mladých mužů k jejich prvnímu vyvolání k Tóře však nebyla samozřejmostí a svým průběhem reflektuje porevoluční vývoj mnoha českých náboženských komunit. Vojtěch a František pocházejí z rodin, pro které byl judaismus po několika desetiletí spíše součástí rodinné historie nežli realitou. Matky obou mladíků by byly za své znalosti judaismu a tradic považovány náboženskými autoritami za téměř negramotné, přesto oběma záleželo na tom, aby tuto propast oba chlapci překonali.“⁷⁸

V takových případech je nutné v celkem krátké době připravit naučit mladé lidi vše, co jim rodiče nepředali. Základy věrouky, historie, hebrejského jazyka, aby byli připraveni jak na slavnost, ale také aby v nich bylo posílena sounáležitost se společenství, do kterého vstupují.

Pro ukázkou probíraných témat při přípravě na bar/bat micva můžeme uvést osnovu systému Hebrew Learning Circle, který působí v USA a zabývá se vzděláváním dětí, přípravou na bar/bat micva ve spolupráci s rodiči. Cyklus příprav je dvouletý:

Témata 1.rok:

1. Židovská knihovna - klasické texty
2. Židovští hrdinové a jejich příběhy
3. Svátky a židovský kalendář

Témata 2.rok:

1. Vyjasnění hodnot
2. Diskuze o židovských právech a povinnostech dospělého

⁷⁷ Maskil je věstník židovské obce Bejt simchat, přidruženého člena Federace židovských obcí ČR

⁷⁸ Maskil, Ročník 7, Nisan 5768, Duben 2008, str. 5.

3. Diskuze o micvot
4. Diskuze o židovské identitě
5. Diskuze o iniciačním rituálu dospělosti
6. Židovští hrdinové a jejich příběhy
7. Bůh, spiritualita a etika
8. Svátky a židovský kalendář

Během druhého roku probíhá individuální vyučování, které obsahuje témata: čtení z Tóry, výuka zpěvu, modlitby, realizace vlastního projektu na téma *micvot* a etika⁷⁹

3.1.2. Konfirmační příprava

A) KATECHEZE DĚTÍ

Reformace udala ráz evangelickým církvím a celoživotní katecheze je charakteristickým rysem všech protestantských církví světa. Konfirmací katecheze ani nezačíná ani nekončí.

Konfirmaci stejně jako bar micva předchází příprava jak dlouhodobá - rodinná i sborová, tak intenzivní - konfirmační příprava. Konfirmovaný, pokud vyrůstal ve věřící rodině, byl vychováván rodiči k víře. Rodina by měla být základem pro výchovu dětí v církvi. Tak říká církevní řád:

„Místem křesťanské výchovy a vzdělávání dětí je především věřící rodina. Křtem nebo prezentací berou rodiče na sebe závazek této výchovy a vzdělávání. Svým příkladem ukazují dětem cestu víry a vedou je do obecnství sboru.“⁸⁰

Děti jsou kromě rodiny vyučovány i v rámci farního sboru, kam je rodiče či prarodiče vodí. Taková výuka probíhá formou nedělních škol, dětských bohoslužeb, hodin

⁷⁹ <http://www.hebrewlearningcircles.com/> [30.4.2009]

⁸⁰ Řád Výchovy a vzdělávání v církvi, čl.6, bod 1.

náboženství, táborů. Toto vyučování zajišťuje farář či jiný pověřený člen sboru. V mnoha sborech zajišťují vyučování dětí v nedělních školách a v hodinách náboženství laici k tomu připravení a pověřeni.

B) KONFIRMARČNÍ CVIČENÍ

Intenzivnější přípravou na konfirmaci je konfirmační příprava, cvičení či setkání. Mezi konfirmandy nazýváno „konfirmák“. Cílem této přípravy je konfirmační zkouška před staršovstvem sboru a konfirmační sliby, které proběhnou během konfirmační slavnosti.

Příprava ke konfirmaci je dána církevními řády. Bod věnovaný konfirmační přípravě nalezneme v Řádu výchovy a vzdělávání v církvi v článku, který se věnuje výchově dětí.⁸¹ Tímto je tedy formálně dáno, že konfirmand je i podle církevních řádů považován za dítě. Konfirmací se přelévá do jiné sociální skupiny, blíže k dospělosti.

Před započítím konfirmační přípravy jsou konfirmandi představeni staršovstvu sboru a celému sborovému obecenství. Jsou oficiálně vyděleni ze sociální skupiny dětí, do které dříve patřili. Nyní stojí na prahu nové etapy života. Tento moment vyčlenění by mohl být považován za první etapu iniciačního rituálu podle van Genepova členění. První období rituálu je *období odloučení*; znamená vytržení ze starých struktur.⁸² V rámci rituálu konfirmace je toto první období velmi krátké, protože hned v zápětí na něj navazuje druhé období, *období přechodu*. Toto období zde označuje již zmíněnou konfirmační přípravu, kdy skupina konfirmandů musí projít přípravami až ke třetímu období, *období*

⁸¹ Řád výchovy a vzdělávání, čl.6, bod 5.

⁸² Turner, Victor, Průběh rituálu, str. 95

znovuzačlenění⁸³. Tímto třetím obdobím je samotná slavnost konfirmace, kterou jsou konfirmandi plně přijati do společnosti dospělých.

Druhé období, *období přechodu*, má stejné znaky jako toto období v rámci židovského rituálu, jak jsme o nich mluvili v subkapitole 3.1.1 v bodě B). Autoritu společenství, které je nositelem tradic zde zosobňuje farář, který konfirmandům předává vědomosti.⁸⁴

Informace o současné praxi konfirmačního cvičení a konfirmace v ČCE můžeme čerpat např. z Církevního zřízení a řádů (poslední platné znění odsouhlasilo 2. zasedání 32. synodu ČCE v roce 2008), z církevní agendy (z roku 1983), z Knihy modliteb a služebností (z roku 1939 a z roku 1953), kde jsou doporučeny postupy jak pro konfirmační cvičení tak pro konfirmaci samotnou.

O konfirmačním cvičení říkají toto:

„... cvičení konfirmandů, jež směřuje k tomu, aby pokřtění dospívající chlapci a dívky doplnili svou známost Písma svatého i učení, řádu a dějin českobratrské církve evangelické; aby poznali, že Ježíš Kristus jest cesta, pravda i život, ... že českobratrská církev evangelická jest založena na základě Písma svatého; ... aby byla posílena a prohloubena víra jejich i vědomí povinností jejich jako učedníků Kristových i jako členů českobratrské církve evangelické.“⁸⁵

„ Konfirmandi mají být uvedeni do obsahu evangelia, aby poznali, že jsou Božím odpuštěním v Ježíši Kristu vysvobozeni z moci hříchu. ... Konfirmační cvičení a život ve sboru je vede k tomu, aby žili v Kristu tak opravdově, že budou světu vydávat věrohodné svědectví

⁸³ Tamtéž, str. 95-96

⁸⁴ Tamtéž, str. 96

⁸⁵ Kniha modliteb a služebností, str. 177

*o Boží lásce ... Práce katechetická má být doprovázena laskavým pastýřským zájmem o každého konfirmanda.*⁸⁶

*„ ... konfirmační katecheze, která má rozšířit jejich (konfirmandů) znalost obsahů křesťanské víry i života a dějin církve, a tak hlouběji zakotvit a upevnit jejich víru.*⁸⁷

Jelikož nejnovější zadání (z církevních řádů z roku 2008) je velmi stručné a informace jsou velmi obecné, budu čerpat informace také z osobních zkušeností farářky a farářů ČCE, kteří vedou konfirmační cvičení a byli ochotni podělit se o své zkušenosti. Cílem je dozvědět se o dnešní praxi konfirmačního cvičení.

C) VEDENÍ

Setkávání skupiny konfirmandů a jejich vyučování je na rozdíl od vyučování dětí vedeno výhradně farářem, v jehož sboru bude daný mladý člověk konfirmován. Tato praxe je zakotvena v Pravidlech konfirmace z r. 1963. V této chvíli se konfirmand dostává plně pod autoritu svého faráře. Dříve bývalo zvykem, že se konfirmačního cvičení účastnili i presbyteři, dnes se tak již neděje.⁸⁸ Farář je zde zástupcem společenství jako nositele tradic a hodnot.

V některých sborech se starší zapojují do konfirmační přípravy tak, že jednu z některé z kapitol sami konfirmandům přednáší (např.: historie sboru, rozhovor o víře). V ostatních případech jsou informováni o průběhu konfirmačního cvičení a o počtu konfirmandů.

⁸⁶ Agenda českobratrské církve evangelické, Díl I., str.100

⁸⁷ Řád sborového života, čl.2., bod 6.

⁸⁸ Včelná, Radmila, teorie a praxe konfirmace v ČCE: diplomová práce

D) VĚK

V církevních řádech není stanoveno v kolika letech má mladý člověk začínat s konfirmační přípravou. O věku konfirmandů říkají nové církevní řády toto:

„Pokřtěným mladým členům sboru je v přiměřeném věku určena konfirmační katecheze,... Konfirmační příprava je završena konfirmací.⁸⁹“

Přiměřený věk pro konfirmační katechezi je podle zkušeností farářů různý. Podle církevních zvyklostí probíhá konfirmace ne dříve než ve čtrnácti letech. To znamená, že příprava musí započít alespoň rok a půl nazpět. Tento věk je podle církevní tradice dostatečný, aby si člověk uvědomoval svou víru a její závazek. Také je schopen se ke své víře veřejně přiznat.

Je ale fakt, že konfirmandi začínají s přípravou v různých sborech v různém věku; tzn. mezi dvanáctým až sedmnáctým rokem. Dnešní trend je pozdější věk konfirmace než ve čtrnácti letech. Záleží na zkušenostech faráře, na jeho úsudku, na názoru staršovstva. Faktorem, který také ovlivňuje věk konfirmandů je to, že skupina se skládá z několika jedinců, kteří nemusí být stejného věku. Aby utvořili skupinu musí jedni počkat s konfirmací na druhé. Jak už bylo řečeno, konfirmace je skupinová slavnost a mládeže v konfirmačním věku dnes v církvi ubývá. Farář je tedy nucen, počkat s konfirmací, až bude mít skupinu, která tvoří malé společenství vhodné k práci s mládeží.

Na rozdíl od farářů mají rodiče konfirmandů snahu posouvat věk konfirmace směrem dolů. Důvodem je paralelní souběh závěru základní školy a zkoušek na školy střední s konfirmací. Snaha je taková, aby byly děti konfirmovány dříve než půjdou na střední školu, aby nebyly zatíženy

⁸⁹ Řád sborového života, čl.2., bod 6.

dvěma zkouškami. Tento fakt vede k tomu, že konfirmace se často odehraje v patnáctém roce, když dítě končí devátou třídu⁹⁰.

E) DĚLKA

Setkání skupin konfirmandů trvají různě dlouho. Není oficiálně stanoveno, kolik let by měla příprava na konfirmaci trvat. Záleží tedy na faráři, který by měl během přípravy konfirmandy poznat, aby určil délku přípravy na samotnou konfirmaci. Obvyklou praxí je rok a půl až dva roky dlouhá příprava, během níž skupina společně poznává základy své víry

F) FORMA

Jak už jsem řekla, konfirmandi jsou před začátkem příprav ke konfirmaci představeni sboru a staršovstvu během sborového shromáždění. Poté začnou docházet zpravidla jednou týdně na společné cvičení, které trvá cca dvě hodiny. Během těchto setkání jsou jim interaktivní, zábavnou formou přibližována probíraná témata (viz. níže). Tato cvičení jsou mnohem intenzivnější než hodiny náboženství pro děti, či jiná katechetická setkání, která doposud konfirmandi znali.

Během přibližně roku a půl trvání přípravy, kromě docházení na společné hodiny, je běžné, že farář se skupinou konfirmandů absolvuje několik výletů a společných pobytů. Tento společně trávený čas dává mladým lidem zažít společenství věřících, mají možnost sdílet svou víru, vést osobní rozhovory se svým farářem a intenzivněji myslet na cíl konfirmačních setkání. A to je utvrdit se ve své víře. Pokud nové společenství mladých dívek a chlapců konfirmandů dobře funguje, může mít farář

⁹⁰ Včelná, Radmila, Teorie a praxe konfirmace v ČCE: diplomová práce

nadějí, že se tato skupina bude chtít nadále scházet. Je to základ pro skupinu mládeže, která bude fungovat ve sboru a v církvi. Vytvořením fungující skupiny konfirmandů se farář snaží, aby děti v církvi zůstaly a žily sborový život.

Konfirmand by také měl z blízka poznat život ve sboru, proto se někteří faráři snaží, aby si mladí lidé vyzkoušeli všechny složky aktivity sborového života. A to z různých úhlů (náboženství pro děti a jejich vedení, vedení nedělní školy, biblická hodina, setkání třicátníků, pastorační návštěvy, setkání maminek...)

Je dobré, když mladí lidé nahlédnou do plnosti sborového života a poznají ho ze všech stran. Konfirmandi potom mají možnost potvrdit své místo v církvi a ve sboru, jehož život poznali. To vše by mělo vést k upevnění víry a jejich rozhodnutí potvrdit svůj křest do církve.

Na závěr přípravného období bývá častým zvykem konfirmační soustředění. To je situováno těsně před samu konfirmaci. Během něho se doplňují vědomosti, utvrzují myšlenky a připravuje se ke zkoušce a někdy se připravují konfirmační bohoslužby.⁹¹

G) NÁPLŇ

Během těchto setkání, výletů, exkurzí a činností by si měli konfirmandi prohloubit svoji znalost křesťanského učení, dozvědět se něco o dějinách, zřízení a fungování své církve, o ekumeně, o křesťanské etice, o historii svého sboru, o ostatních náboženstvích.

⁹¹ Včelná, Radmila; Teorie a praxe konfirmace v ČCE: diplomová práce; kapitola 4.

V církevním Řádu sborového života je o náplni konfirmačního cvičení psáno pouze toto:

„konfirmační katecheze má ... rozšířit jejich (konfirmandů) znalost obsahů křesťanské víry i života a dějin církve.“⁹²

Osnova a náplň konfirmačních cvičení se však sbor od sboru liší. Cíl je stejný, ale cesta k němu je různá. Přispívá k tomu fakt, že není církevními řády dána osnova témat, která by se měla probírat s konfirmandy. Každý farář si tedy vytváří svoji osnovu, přizpůsobenou svým prostředkům a konfirmandům. Pro představu odlišností a zároveň shody uvádím osnovy tří farářů ČCE, kteří vedou přípravu ke konfirmaci. Všichni tři probírají větší tématické celky po několika hodinách:

1. a) Bible
b) Církevní dějiny (včetně toho, jak funguje ČCE a ekumena)
c) Věrouka
d) Etika
e) Fungování sboru (praktické ukázky)

2. a) Seznamování
b) O bibli
c) Starý zákon
d) Nový zákon
e) Bohoslužby, svátosti, svátky, církv. rok
f) Zbožnost
g) Desatero-etika
h) Apoštolské vyznání víry
i) Církevní dějiny
j) Církve
k) Ostatní náboženství

3. a) O Bibli
b) Vyznání víry
c) Desatero

⁹² Řád sborového života, čl.2., bod 6.

- d) Modlitba Páně
- e) Dějiny církve
- f) Náš sbor
- g) Bohoslužby
- h) Ekumena

Téměř každý farář či farářka má ambici sepsat si svoji příručku pro konfirmační cvičení či svůj katechismus a s ním poté při přípravě na konfirmaci pracovat. Farářům samozřejmě také pro přípravu konfirmačního cvičení slouží příručky, katechismy, výkladové slovníky, které byly schváleny synodem či oficiálně jinak posvěceny. Z nich můžeme jmenovat např. Evangelický katechismus Viktora Hájka⁹³, Evangelický katechismus 88⁹⁴, Otázky a odpovědi, evangelický katechismus pro mládež a dospělé⁹⁵, Cesta života⁹⁶. Pro příklad probíraných témat uveďme osnovu otázek z Gruberových Otázek a odpovědí, které jsou poslední doporučenou příručkou pro katechezi, kterou vybral 31.synod roce 2003⁹⁷.

Základy křesťanské víry:

1. Náboženství
2. Křesťanství
3. Víra
4. Bible
5. Starý zákon
6. Nový zákon
7. Vyznání víry
8. Bůh
9. Stvořitel
10. Desatero I.
11. Desatero II.
12. Hřích

⁹³ Hájek, Viktor; Evangelický katechismus, Praha 1947

⁹⁴ Hájek, Miloslav; Evangelický katechismus 88, Praha 1989

⁹⁵ Gruber, Jiří; Otázka a odpovědi, Evangelický katechismus pro mládež i dospělé, kolektiv i jednotlivce; Kalich 2004

⁹⁶ Smolík, Josef; Cesta života, Kalich 1968

⁹⁷ Gruber, Jiří; Otázka a odpovědi, Evangelický katechismus pro mládež i dospělé, Sešit B

13. Ježíš
14. Kristus
15. Duch svatý
16. Církev
17. Bohoslužby
18. Křest
19. Večeře Páně
20. Modlitba
21. Otčenáš I.
22. Otčenáš II.
23. Církevní rok
24. Sbor
25. Manželství
26. Práce a kultura
27. Politika
28. Ekumenismus
29. Výhled a naděje

Přílohy:

Stručné dějiny církve

Stručný přehled křesťanských církví a hnutí

Náboženská hnutí a společnosti navazující na křesťanství

Ostatní světová náboženství⁹⁸

3.2. Slavnost

3.2.1. Bar micva

A) VÝZNAM BAR MICVA

Bar micva probíhá, podle rabína Hoffberga, v rámci všech židovských směrů téměř stejně. V reformních směrech se s bar micvou slaví stejně i bat micva.

Hlavním společným prvkem, který se uskutečňuje od počátků této slavnosti ve středověku, je *alijah*, vyvolání k četbě Tóry. Při prapočátcích této slavnosti, bylo pouze vyvolání k Tóře. Žádné další úkoly chlapec neměl. Čtení biblické pasáže v hebrejštině je středobodem této slavnosti. Je to pro jedince, který je právě bar/bat micva a také pro celé společenství hlavní a viditelný důkaz, že je připraven vstoupit do plného života

⁹⁸ Tamtéž

náboženské obce, může se aktivně podílet na bohoslužebných úkonech. To je tedy hlavním prvkem slavnosti, předstoupit před společenství, zapojit se aktivně do bohoslužby, být přijat.

Co je ale důležité říci, je to, že bar/bat micva ve své podstatě nemá žádný cíl. Je to přelomový bod v životě, který přijde. Nezáleží na tom, jestli člověk má či nemá slavnost bar/bat micva. Nezáleží na tom, jestli člověk projde přípravou s rabínem a naučí se číst v Tóře a zpívat její melodie. Třináctými narozeninami u chlapce a dvanáctými narozeninami u dívky se z nich stávají syn a dcera příkázání. Stávají se dospělými, co se týče náboženského společenství a mají tímto dnem odpovědnost za svoje *micvot*. Jejich rodiče už nenesou odpovědnost za jejich skutky před Hospodinem jako před tím.

Slavnost, která znamená prezentaci sebe sama, své víry a vůle být členem společenství, je ale v dnešní době velmi žádaná. Je to možná velkou pluralitou spiritualit a touhou najít si tu svou, možná touhou po rituálu. V České republice to bývá slavnost znovunalezení tradice svých předků. Proto je bar/bat žádaná i dospělými, kteří neměli možnost projít si tímto rituálem v pubertě. V některých obcích se konají přípravné kurzy pro dospělé muže i ženy, kteří jsou původem Židé, ale nikdy jim nebylo poskytnuto vzdělání. Je také běžné (alespoň v České republice), že bar/bat micva neproběhne hned po třináctých narozeninách, ale o pár roků později, až proběhnou náležitě přípravy.

Také je běžné, že slavnost je pořádána pro dva chlapce najednou. Jsou také případy, kdy slaví chlapec a

dívka najedou bar micva i bat micva.⁹⁹ Dodává jim to odvahu a přispívá to k udržování společenství.

Slavnost bar/bat micva není nutnost, je to přidaná hodnota. Dříve prostá prezentace jednotlivce v poslední době získává na oblibě a velkoleposti.

B) BOHOSLUŽBA

Židovská bohoslužba má ustálenou liturgii, kdy je jasně dáno, co kdo má dělat, kam se postavit, co má v daný den číst za oddíl z Tóry. Rozdíly jsou samozřejmě mezi jednotlivými směry (ortodoxní, reformovaní, liberální). My ale zůstaneme u reformovaného pojetí bar/bat micvy.

Bohoslužby, jejichž součástí je bar/bat micva, jsou běžnými bohoslužbami, co se týče jejich pořadu, který se nemění. Jen je v synagoze více lidí, kamarádů, rodinných příslušníků chlapců, dívek, kteří mají v ten den bar/bat micvu. Slavnost je, jak už jsme řekli, dnes velmi oblíbená a rodiny ji hodně prožívají. Vidí v ní symboliku pokračování tradice.

Pokud je bar/bat micva v tradičním věku, tak se slavnostní bohoslužby konají těsně po jeho narozeninách. Bar/bat micva může tedy přijít na řadu během celého roku.

Bar/bat micva se nemusí konat jenom o šabatu, i když je to asi nejběžnější. V Izraeli je např. zvykem konat bar micvu v pondělí nebo ve čtvrtek u Západní zdi v Jeruzalémě.

Pokud se slavnost koná ve všední den, uvazují si chlapci *tfilin*, modlitební řemínky, jak jim přikazuje *micva*. Je to první viditelná *micva* (nasazovat řemínky při každé ranní modlitbě), kterou plní po svých třináctých narozeninách. Pro dívky tato *micva* neplatí. Další

⁹⁹ Maskil, ročník 6, Švat 5767, únor 2007

viditelnou micvou, která od bar/bat micva platí, je používání *talitu*, modlitebního šálu. Ten je podle tradice nutný mít při ranní modlitbě, při předčítání z Tóry při odpolední či večerní bohoslužbě a při požehnání¹⁰⁰. *Talit*, na rozdíl od *tfilin* v některých reformovaných židovských obcích používají *talit* i dívky.

C) ALIJAH

Alijah neboli vyvolání k Tóře je poctou, která je v den slavnosti věnována jen chlapci či dívce, která slaví. V jiných případech bývají voláni k Tóře i ostatní členové společenství, kteří ale čtou jen úvodní a závěrečné požehnání připadající na příslušný týden. Oddíl z Tóry čte většinou předzpěvák, *chazan*, který je k tomuto úkolu vyškolen a zná všechny tradiční melodie, které náleží ke konkrétním textům.

Podle možností chlapce či dívky je možné, že poslouží při bohoslužbě i při čtení a odříkávání i jiných textů. Např. Modlitby, *Haftary*¹⁰¹. To ale záleží na místních zvyklostech, šikovnosti daného bar/bat micvy.

V některých obcích bývá zvykem, že svitek Tóry, ze kterého se bude číst, přinese ze schrány, kde bývá uložen, sám bar/bat micva, nebo někdo z jeho příbuzných. Zapojení rodinných příslušníků se někdy děje také tak, že na *bimě*, předčítacím podiu, stojí spolu s chlapcem či dívkou jeho rodič. Ve většině případů ale jako doprovod slouží rabín, který dítě doprovázel při jeho přípravách.

Vyvolání ke čtení oddílu z Tóry je, jak už bylo řečeno, hlavní součástí slavnosti bar/bat micva. Tóra je rozdělena na tolik oddílů, kolik je týdnů v roce. Bar/bat

¹⁰⁰ Newman, Ja'akov; Sivan, Gavrie'el; Judaismus od A do Z; str. 220

¹⁰¹ Haftara je text z proroků, který odpovídání konkrétnímu oddílu z Tóry (De Vries, Simon Phillip; Židovské obřady a symboly; str. 28)

micva si tedy svůj text nevybírají, musejí se naučit ten, který připadá na jejich slavnosti bohoslužbu.

Chlapci i děvčata při předčítání používají tradiční ukazovátka ve tvaru malé ručky a samozřejmě mají přes ramena přehozený *talit*.

V rámci vystoupení bar micva je zahrnuto také vystoupení otce, který pronese tradiční požehnání:

„Bud' požehnán ten, kdo mě nyní osvobozuje od odpovědnosti za tohoto.“

Také rabín mívá nad chlapcem či dívkou požehnání. Vstupy rabína, rodičů, či jiných členů rodiny do bohoslužby jsou otázkou tradice, domluvy v obci.

Alijah, jako první veřejné vystoupení před společenstvím, by zde měla figurovat jako třetí období rituálu, *období přijetí* podle van Gennepova dělení, jak o něm bylo psáno výše¹⁰². Tím, že je bar/bat micva vyzván ke čtení, je uznán za dospělého a tudíž oprávněného k takovému konání.

K dosažení dospělosti, ale židovský chlapec ani dívka nepotřebují svolení obce. Této náboženské dospělosti dosáhnou svými třináctými a dvanáctými narozeninami. Van Gennepovo pojetí v tomto případě není jednoznačné. Za dospělého totiž v židovské tradici chlapce a dívku nepřijímá společenství ale Hospodin. Jemu se od té doby budou zodpovídat, při modlitbě k Hospodinu si bude chlapec vázat modlitební řemínky. První vyvolání ke čtení ale stále zůstává první veřejnou známkou tohoto nového stavu, kterou sdílí celé společenství.

¹⁰² Kapitola 1.1; str.3

D) BAR MICVA PROSLOV

Po čtení z Tóry v některých obcích bývá zvykem, že bar/bat micva pronese řeč, kterou si sám připraví. Nemělo by to být kázání, i když se proslov většinou dotýká čtení. Většinou dívky a chlapci děkují svým rodičům a jejich učitelům za vedení k dospělosti, k víře a tradicím.

E) DÁRKY A OSLAVA

Stejně jako při křesťanské konfirmaci dostává bar/bat micva dárky. Jak od obce, tak od rodiny a přátel. Rodinným dárkem bývá tradičně *talit*, který mívá už při bohoslužbách na sobě. Nebo se chlapcům dávají modlitební řemínky, které se předávají v rodině z generace na generaci. Tradiční dárek pro dívky je židovský svícen. Od obce jsou to knihy o židovské víře či historii. To je způsob, jak naznačit mladému člověku, aby se nepřestával zajímat o tradici, ke které patří, a dál se vzdělával.

Je dnes velmi rozšířeným zvykem (hlavně v USA), pořádat po bar/bat micva oslavu. Někdy bývají dokonce dvě oslavy, jedna v náboženské obci a druhá s rodinou a přáteli. Rodina bar/bat micva si bere za čest, že může pohostit ostatní a oslavit s nimi, že jejich dítě se přidalo k jejich tradici.

3.2.2. Konfirmace

A) CÍL KONFIRMACE

Samotná slavnost konfirmace má tradičně několik částí, které se méně či více liší sbor od sboru, region od regionu. Nejnovější Církevní řády (z roku 2008) opět dávají volnost každému sboru (domluva mezi staršovstvem a farářem), aby konfirmaci vykonával

podle svého rozhodnutí. Jak už jsem řekla, není stanoven věk, délka přípravy, ani pořad slavnosti. Tyto věci jsou dány církevní tradicí a záleží na faráři, jak s ním naloží. Ve starších Církevních řádech z roku 1982 je na rozdíl od novějších řádů věnován konfirmaci celý článek.¹⁰³

Tradiční pojetí konfirmace nám představuje například Kniha modliteb a služebností Českobratrské církve evangelické z roku 1953:

„ 1. konfirmace jest první vědomé přihlášení dospívajících údů ke smlouvě víry. Tito ... prokazují před shromážděným sborem, že mají dobré poznání křesťanského učení a života, a prohlašují, že se chtějí v životě svém spravovati podle učení a řádu své církve. ... církev toto ... potvrzuje a přijímá tyto ... k účastenství na Večeři Páně. ...

6. Před ... slavností se má rozhodnout o tom, kteří z přihlášených mají být konfirmováni. Toto rozhodnutí se může stát buď po zvláštní zkoušce před staršovstvem nebo po zprávě a návrhu kazatelovu. ...

7. Slavnost konfirmace se koná takto: ... po úvodní pobožnosti koná se zkouška. Jest to slavnostní zkouška. Ne tedy taková, podle jejíchž výsledků se má rozhodnouti o přijetí nebo nepřijetí konfirmandů. ...

8. Po zkoušce následuje vlastní konfirmace. ... mohou být vyzvány, aby přednesly všechny ... obecné vyznání víry. ... Potom učiní prohlášení¹⁰⁴ ...

9. Po prohlášení ... následuje slavnostní přijetí. Způsob jeho bývá v různých sborech různý. ... Kazatel se dvěma staršími předstoupí před konfirmandy ... vhodným slovem z Písma svatého potvrzuje smlouvu víry

¹⁰³ Církevní zřízení a řády Českobratrské církve evangelické, Řád sborového života, čl.7., srov.33.-34.

¹⁰⁴ Prohlášení se týká přiznáním se k povinnostem člena církve jako je boj víry, návštěva nedělních shromáždění, modlitba, účast na dění v církvi... str. 178

a přijímá je jménem církve k účastenství svaté Večeře Páně. ... ponechává se rozhodnutí, zdali se má vzkládati ruka na hlavy. ...

10. Stran přísluhování svaté Večeře Páně po konfirmaci lze připustiti různé způsoby.¹⁰⁵

Další doporučení můžeme najít v Agendě Českobratrské církve evangelické z roku 1983.¹⁰⁶ Ta klade stejné důrazy jako výše zmíněná Kniha modliteb a služebností - přiznání se ke křtu, výuka, která má vést k životu v Kristu, přijetí do společenství stolu Páně. Není už ale zmiňováno prohlášení či slib konfirmandů.

Dnešní církevní řády, které jsou platné po zasedání 32. synodu v roce 2008 říkají o konfirmaci toto:

„Konfirmace je především společným vyznáním víry konfirmovaných i utvrzením víry ostatních členů sboru, nejen pouhou slavností.“¹⁰⁷

To poukazuje na dnešní spíše vyznavačský charakter konfirmace. S tím, že na prvním místě nejde o zkoušení znalostí a věrouky ani o slib církvi. Ten už není zmíněn ani v Agendě z roku 1983. Pokud se slib koná, je to záležitostí tradice.

Tento trend potvrzuje také výzkum, který v rámci své diplomové práce provedla Mgr. Radmila Včelná. Z výzkumu vyplynulo, že pro dnešní členy církve je hlavním cílem konfirmace přiznání se ke křtu a dále pak pozvání k plnému společenství věřících. Nabytí znalostí a slib

¹⁰⁵ Kniha modliteb a služebností Českobratrské církve evangelické, str. 177 - 179

¹⁰⁶ Agenda Českobratrské církve evangelické, str. 99-101

¹⁰⁷ Řád výchovy a vzdělávání, čl.6., bod 6.

věrnosti církvi jsou brány také za důležité, ale ne už tolik.¹⁰⁸

B) ZKOUŠKA

V předvečer či během bohoslužeb před samotným aktem konfirmace se většinou odehraje „zkouška“ konfirmandů ze znalostí, které měli nabýt během konfirmační přípravy. Tuto zkoušku konfirmandi vykonávají vždy před staršovstvem sboru. Slavnostní zkouška, která má již formální a slavnostní charakter se odehraje buď před bohoslužbami nebo během nich, kdy je účasten celý sbor. Zkouška před shromážděním nemá být stresující ani rozhodující, má poukazovat na zvěst, kterou konfirmandi během příprav k slavnosti přijali.

Agenda Českobratrské církve evangelické mluví o zkoušce konfirmandů jako o dvousložkové zkoušce. První část se koná mimo bohoslužby se staršovstvem a druhá část před shromážděním.¹⁰⁹

Dnes se rozšiřuje praxe, že „zkouška“ není opravdovou zkouškou. V některých sborech nejsou do konfirmačních bohoslužeb zařazeny otázky a odpovědi před shromážděním. Zkouška je nahrazena rozhovorem o víře, o zkušenostech starších a konfirmandů. Někdy toto setkání staršovstva a konfirmandů proběhne jako soutěž ve znalostech věrouky a Písma.

Toto setkání probíhá samostatně mimo bohoslužby. Tradice je ale taková, že při slavnostních bohoslužbách

¹⁰⁸ Včelná, Radmila, Teorie a praxe konfirmace v ČCE: diplomová práce; kapitola 5.

¹⁰⁹ Agenda Českobratrské církve evangelické, str.102

by měl proběhnout výstup z konfirmační přípravy. Někdy tato zkouška nahrazuje kázání v rámci bohoslužeb.¹¹⁰

C) KONFIRMAČNÍ SLAVNOST

Konfirmační slavnost probíhá během nedělních bohoslužeb. Je vždy předem ohlášena v ohláškách. Není stanovena žádná neděle, která by byla oficiálně věnována konfirmacím, ale je dobrým zvykem konfirmaci slavit na svatodušní neděli. Znovu se zde ozývá tradice, která říká, že v konfirmaci přijímají konfirmovaní dar Ducha svatého. Datum konfirmace ale záleží na posouzení faráře, který vede konfirmační cvičení.

V mnoha sborech se konfirmandi samotní účastní příprav bohoslužeb. Společně s farářem vybírají čtení, písně, modlitby, přemýšlí o celém pojetí slavnostních bohoslužeb. Vybírají společně také texty z Písma, které je budou provázet jako požehnání.

D) VYZNÁNÍ

Běžný konfirmand byl v dětství pokřtěn. To se stalo z vůle rodičů, kteří si vzali za závazek vychovat ho v křesťanské víře. Tento křest a víru vštípenou rodiči by mělo dítě potvrdit při konfirmaci. Přiznat se k Ježíši Kristu, jehož následování započalo v jejich křtu. Toto přiznání je veřejné a mělo by vycházet z vůle konfirmanda. Slyší ho celé sborové shromáždění, pro které je to důkaz, že mladý člověk chce patřit do společenství věřících.

Prakticky přiznání ke křtu vypadá tak, že konfirmandi vyznají svoji víru společně v odpovědích na otázky faráře nebo v apoštolském vyznání víry, či

¹¹⁰ Včelná, Radmila; Teorie a praxe konfirmace v ČCE: diplomová práce; kapitola 6.

zopakují svůj křestní slib. Toto se děje v rámci běžné agendy bohoslužeb, většinou po kázání.

E) PROSBA ZA DUCHA SVATÉHO A VZKLÁDÁNÍ RUKOU

Vyznáním své víry končí pro konfirmanda období přechodové¹¹¹. Je to poslední úkon před tím, než začne poslední období iniciační slavnosti. Tím, že se připravoval, přijal učení společenství, do kterého chce být přijat, učil se o dějinách a fungování církve, že vyznal svoji víru a vůli přijmout toto společenství za svoje, tím dokázal, že je hoden přijetí.

Farář a členové staršovstva vyzvou konfirmandy jednoho po druhém, aby přijali dar Ducha svatého a to tak, že na jeho hlavu vloží společně ruce s prosbou o dar Ducha. Je to zvyk vycházející z prvokřesťanské praxe, jak už o něm bylo psáno výše. Vzkládání rukou na hlavu pokřtěného je prapůvodním základem konfirmace, který vychází z textů Nového zákona. Jak je psáno ve Sk 8, 14-17 a Sk 19, 2-6, při vzkládání rukou na hlavu pokřtěného byl seslán Duch svatý.

Poté, co je všem konfirmandů vyprošen dar Ducha, následuje přímluvná modlitba za všechny konfirmandy. Praxe vzkládání rukou je tradiční součástí konfirmace, ale není praktikováno ve všech sborech. Opět záleží na faráři a staršovstvu, jestli se rozhodnou vzkládání rukou zahrnout do konfirmační slavnosti. Místo něj někdy stojí jen požehnání.

F) PŘIJETÍ DO SBORU

Posledním článkem konfirmační slavnosti je přijetí konfirmandů do plného společenství věřících. K tomu se vyjadřuje celé společenství. Staršovstvo sboru, např.

¹¹¹ Turner, Victor, Průběh rituálu, str. 95

potřesením ruky, přijímá konfirmandy do „dospělého“ společenství. Ve sborech, kde se nevysluhuje Večeře Páně dětem je toto přijetí zároveň pozvánkou ke stolu Páně.

Konfirmand se v tuto chvíli dostal do třetího období rituálu, tzn. *období přijetí*¹¹². Je přijat členy dospělého společenství za jim rovného. Jsou mu připsána stejná práva a povinnosti jako každému jinému dospělému.

G) NÁBOŽENSKÁ DOSPĚLOST

Jak už bylo zmíněno je spojení konfirmace a pozvání k Večeři Páně založeno v církevní tradici. Není ustaveno Písmem ani stávajícími církevními řády.

V církevních řádech z roku 1984 je dáno, že konfirmací se člověk stává účasten Večeře Páně¹¹³. Tato tradiční praxe má za cíl to, že k Večeři Páně přistupují všichni, kteří jsou schopni si uvědomit její význam a uvědomují si plně svoji víru v Krista.

Dnes se ale stále víc rozšiřuje praxe přijímání dětí k Večeři Páně, což znamená, že konfirmace už není vnímána jako podmínka v přijetí k eucharistické slavnosti.¹¹⁴

Večeře Páně je ale stále vnímána jako viditelný znak náboženské dospělosti, kdy je člověk přijímán do plného společenství věřících a účastní se svátosti.

Dalšími nevynutitelnými „povinnostmi“, které vyplývají z přiznání se ke křtu a k víře jsou účast na bohoslužbách, na sborovém životě, na správě sboru a samozřejmě snaha o život podle křesťanských hodnot.

H) DÁRKY A OSLAVA

¹¹² Turner, Victor, Průběh rituálu, str. 95

¹¹³ Církevní zřízení a řády Českobratrské církve evangelické, Řád sborového života čl.7, bod 2

¹¹⁴ Včelná, Radmila; Teorie a praxe konfirmace v ČCE: diplomová práce; kapitola 6.

Na památku na sváteční den dostávají konfirmandi dárky od sboru i od rodiny. Tradičně to bývá Bible (ta se někdy dává i před započítím konfirmační přípravy), zpěvník, nebo křesťanská literatura. Oslavy se konají spíše v rodinném kruhu.

Závěr

Cílem této práce bylo porovnat obřady bar micva a protestantské konfirmace v několika oblastech.

První oblast se týkala iniciace a iniciačních obřadů. Otázkou bylo, jestli obě slavnosti splňují kritéria přechodového rituálu a jestli nesou nějaké podobné či odlišné znaky.

Druhá oblast byla oblast dějinná, s otázkou po vývojových podobnostech či odlišnostech obřadů.

Třetí oblast se dotýkala dnešní praxe bar micva a konfirmace. A ptala se po společných rysech dnešní bar micva a konfirmace.

V každé z těchto oblastí jsem s určitostí našla shody i neshody. Neshody jsou samozřejmě dány odlišnou tradicí, vírou, délkou trvání náboženství, do kterého obřad patří. Na druhou stranu podobnosti nacházíme také, a to proto, že křesťanská protestantská tradice více či méně navazuje na židovskou tradici.

Teď už k jednotlivým oblastem otázek.

Bar micva i konfirmace, mají rysy iniciačního rituálu. Znamenají změnu, znamenají přechod z jedné pozice ve společnosti do druhé. Obě dvě slavnosti se týkají náboženské dospělosti, ne fyzické dospělosti. Jsou iniciací do náboženské skupiny dospělých.

Konfirmace má jasná tři období rituálu, které uvádí van Gennep. Tzn. 1. vyčlenění ze skupiny dětí, tím, že je člověk zván konfirmandem, který není už dítě, ale ještě není dospělý. 2. přechodové období příprav, výuky, přijímání hodnot společenství. 3. sborové přijetí do

společnosti dospělých, pozvání k Večeři Páně.

U bar/bat micva toto členění tak jasné není. Jde zřejmě o to, že bar micva nebyl rituálem, ale automatickým přechodem při dosažení určitého věku. Rituál se k tomu věku přidružil později. 1. období rituálu, období vytržení, chybí. Adept na bar/bat micva není nikde oficiálně označen, stále chodí do židovské školy, učí se stejně jako před tím, jen o něco víc. 2. období je jasné - výuka, příprava. 3. období přijetí, jak už bylo zmíněno výše, je problematické. Je to kvůli automatickému pojetí dospělosti s úderem třináctých a dvanáctých narozenin. Náboženská dospělost se tu týká hlavně vztahu mezi Hospodinem a člověkem, který se tímto dnem stává odpovědným Bohu. To že to uzná i náboženská obec, je druhotné. Pokud ale budeme uvažovat jenom o samotném rituálu, tak je tímto obdobím vyvolání k Tóře.

V historickém vývoji bar micva a konfirmace nalézáme rozdíly ale i shody.

Rozdíl je už na počátku. Prapůvodně se základy slavností vztahovaly k odlišné věkové skupině. Bar micva, syn přikázání, kterého známe z Talmudu, je chlapec v pubertálním věku, na prahu dospívání. Zatímco ranně křesťanský katechumen, který se připravuje na křest a spolu s ním podstupuje i konfirmaci, je dospělý člověk, rozhodnutý žít novým způsobem. Tento rozdíl je smazán dějinným vývojem.

Oba, jak bar micva tak i konfirmovaný, se ale připravují na něco nového. Vstup mezi dospělé, vstup mezi souvěrce. Rozdíl je, že v židovské tradici jde jen o chlapce, v křesťanské tradici jsou katechumenky i ženy. To je ale dáno „moderností křesťanství“ a starší tradicí židovského náboženství. Rozdílem je

také to, že židovský chlapec není úplným nováčkem mezi svými souvěrci. V židovské víře ho vychovávali rodiče od dětství. Jen postupuje na další příčku. Zatímco nově pokřtění muži a ženy, kteří spolu se křtem podstoupili i konfirmaci, vstupují do úplně nového života, rozhodli se přijmout nové hodnoty a víru.

Ani jedna slavnost nemá základ v Písmu. Jak bar micva tak i konfirmace se vyvinula během bohoslužebné praxe, společně s jiným rituálem. Bar micva nabyla své existence společně s prvním vázáním modlitebních řemíků a prvním čtením z Tóry. Vývoj konfirmace šel ruku v ruce s křestní praxí. Jak bar micva tak i konfirmace, dá se říci, vznikly z nutnosti. Třinácté narozeniny chlapce byly ustaveny jako den náboženské dospělosti. Od této chvíle mohl vystupovat ve shromáždění stejně jako ostatní muži. Katolická konfirmace, dar Ducha, která se oddělila časem od křtu, byla nutnou k dokonání daru spásy. Bez ní křesťan není celý.

Dalším společným znakem je reforma, kterou zaznamenaly obě strany. Reforma v případě bar micva je ustanovení podobného obřadu i pro dívky. Také by se za reformovanou bar micva dala pokládat židovská konfirmace, jako doplnění bar micva, které je typické uvědomělejší přístupem konfirmovaného. Jde ale o jinou slavnost.

V křesťanské tradici jde reforma konfirmace/biřmování ruku v ruce s celkovou reformou církve. S ní nabývá konfirmace více charakteru katechetického. Konfirmovaný sám skládá slib či zkoušku, ne jen přijímá dar ducha.

Současná praxe

Začneme-li obdobím příprav, nacházíme zde velmi mnoho podobností. Průměrná délka

příprav na slavnost se téměř shoduje. Probíraná témata jsou velmi obdobná i způsob výuky („školní“ hodiny i praktické poznávání sborového života). Jediné co mají bar a bat micva výrazně jiné je výuka hebrejštiny, které musí věnovat velký díl času.

Rozdíl v období příprav je, že konfirmandy vede pouze farář sboru, který je nositelem hodnot a tradice. Na rozdíl od přípravy na bar/bat micva, kterou vedou laici, rodiče i rabín dohromady a témata si rozdělují mezi sebe. Rabín zde není reprezentantem obce, ani to tak nemá být. V židovské obci i při židovské bohoslužbě má každý právo se aktivně zapojit.

Při samotné slavnosti se při bar/bat micva více zapojuje samotný chlapec či dívka. Je jim dáno více prostoru, vedou celou obci při bohoslužbě. Je to ale také dáno pojetím židovské bohoslužby, kde nemá mít hlavní slovo jen rabín.

Dalším rozdílem je to, že konfirmovaní mladí lidé vyznávají veřejně svoji víru před celým společenství a toto vyznání je hlavním bodem slavnosti a základem pro přijetí. Pro bar/bat micva není vyznání víry podstatnou složkou slavnosti. Zde je to alijah, čtení z Tóry, plná účast na bohoslužbě.

Společným znakem pro obě slavnosti je to, že mladí lidé chtějí a snaží se slavnost absolvovat v kolektivu, s přáteli, se kterými se připravovali. I když je bar micva je původně rituál týkající se jednotlivce.

Posledním rozdílem, který považují za obzvláště důležitý, je to, že v židovském prostředí (alespoň v České republice) je bar micva mnohdy znovunalézání rodinných tradic a počátek snahy je obnovit. Konfirmace je v současné době paradoxně často pro mladého člověka to poslední, co zažije ve sboru

věřících. Po konfirmaci často mládež přestane navštěvovat bohoslužby a nemá už zájem dále žít ve sboru.

Při hledání shody a případných rozdílů mezi konfirmací a bar/bat micva, docházíme k myšlence, že by se obě náboženské slavnosti mohly také inspirovat. Je ale otázkou, zda je to z náboženského, či historického hlediska možné. V každém případě je ale nesporný význam obou slavností pro to či ono náboženství a jako takové by se mělo v daném společenství rozvíjet a tak pomoci k dostatku mladých lidí pro následování Hospodina.

Seznam použitých zkratk

Zkratky rabínské literatury

- Gn.R. Midraš ke knize genesis; berešit Raba
Nid. Trakták z Talmudu, Nida - seder Tohorot

Zkratky biblických knih

- Gn 1.kniha Mojžíšova, Genesis
Ex 2.kniha Mojžíšova, Exodus
Num 4.kniha Mojžíšova, Numeri
Dt 5.kniha Mojžíšova, Deuteronomium
Joz Jozue
Mt Matouš
Sk Skutky apoštolské

Použité zdroje a literatura:

Monografie

Baumann, Arnulf H.; Co by měl každý vědět o židovství;
Praha: Kalich, 2000` ISBN: 80-7017-205-3

Bible, Písmo svaté Starého a Nového zákona, Ekumenický
překlad, Ekumenická rada církví v ČR 1984

Browning, R.L., Reed, Roy A.; Models of confirmation and
baptismal affirmation : liturgical and educational issues
and designs; Birmingham, Ala. : Religious Education
Press, 1995

De Vries, Simon, Philips; Židovské obřady a symboly;
Vyšehrad, 2009; ISBN: 978-80-7021-963-8

Diamant, Anita; Cooper, Howard; Living a Jewish Life,;
Quill, An Harper Collins Publisher 1996; ISBN-0-6-
2734433-1

Eliade, Mircea; Inicie, rituály, tajné společnosti;
Brno: Computer Press, 2004

Fischer, j.d.c.; Christian initiation: Baptism in the
medieval west; London: S.P.C.K., 1965

Kung, Hans; Judaism, The Religious Situation of Our
Times, SCM Press Ltd, 1992, ISBN 0334025249

Kunzler, Michael The Church`s Liturgy, , Kontinuum 2001;
ISBN 0-8264-1353-6

Říčan, Pavel, Cesta životem; Portál, Praha 2004,
přepracované vydání; ISBN 80-7178-829-5

Spiegel, Paul; Kdo jsou Židé?; Společnost pro odbornou
literaturu - Barrister& Principal, 2007; ISBN 978-80-
87029-07-7

Szlakmann, Charles; Judaismus pro začátečníky; TOGGA,
spol.s.r.o., 2003; ISBN 80-902912-9-5

Turner, Victor; Průběh rituál; Computer press, Beno 2004;
ISBN 80-7226-900-3

Vágnerová, Marie; Vývojová psychologie I.; Karolinum,

Praha 1996; ISBN 80-246-0956-8

Včelná, Radmila, teorie a praxe konfirmace v ČCE:
diplomová práce; Praha 2002

White, R.E.O; The biblical doctrine of initiation;
London : Hodder and Stoughton, 1960

Slovníky, encyklopedie, příručky:

Agenda Českobratrské církve evangelické: Bohoslužební
knihy Díl I.; Praha: Synodní rada českobratrské církve
evangelické, 1983

Církevní zřízení a řády Českobratrské církve evangelické;
Praha : Synodní rada Českobratrské církve
evangelické, 1984

Encyclopedia judaica, Jerusalem, Volume 12

Encyclopedia judaica, Jerusalem, Volume 5, 12,

Gemeren, Willem A. Van; New International Dictionary of
Old Testament (Theology and exegesi), Volume II; UK; 1996

Gemeren, Willem A. Van; New International Dictionary of
Old Testament (Theology and exegesi), Volume II; UK; 1996

Gruber, Jiří; Otázka a odpovědi, Evangelický katechismus
pro mládež i dospělé, kolektiv i jednotlivce; Kalich
2004; ISBN: 80-7017-961-9

Hájek, Miloslav; Evangelický katechismus 88, Praha 1989

Hájek, Viktor; Evangelický katechismus, Praha 1947

Hartl, Pavel; Hartlová, Helena; Psychologický slovník;
Portál 2000; ISBN 80-7178-303-X

Knihy modliteb a služebností Českobratrské církev
evangelické, druhé vydání, Kalich 1953

Latinsko český slovník, Státní pedagogické nakladatelství
Praha. 1996; 80-04266-57-6

Newman, Ja'akov; Sivan Gavri'el; Judaismus od A do Z;
Praha: Sefer, 2004; ISBN: 80-900895-3-4

Novotný, Adolf, Biblický slovník, Kalich, Praha 1956

Pípal, Blahoslav; Hebrejsko-český slovník;
Praha: Kalich, 2006; ISBN 80-7017-029-8

Prach, Václav; Řecko-český slovník; Praha,
Vyšehrad, 2005; ISBN: 80-7021-796-0

Smolík, Josef; Cesta života, Kalich 1968

The New Westminster Dictionary Of Liturgy and Worsip,
ed.Paul Brandshaw,

Theological Dictionary Of The Old Testament, Vol.III;

William B.Eerdmans publishing Copany, UK, 1997

Theological dictionary of the old testament, Vol.III;

William B.Eerdmans Gennep, Arnold van;, Přejchodové
rituály, LN 1996; ISBN 80-7106-176-6

Westminster John Knox Press, Louisville, London 2002;
ISBN 0-664-22655-8

Články:

Bar a bat micva v Terezíně; in Maskil; Ročník 6; Švat
5767; Únor 2007

Bar micva důkaz znovuzrození; in Maskil; Ročník 7; Nisan
5768; Duben 2008

Bar micva v Pinkasově synagoze; in Maskil; Ročník 5;
Tevet 5766; Leden 2006

Beneš, Ladislav; Co s konfirmací; in Český bratr; ročník
2004; číslo 8

Hájek, Milan; Konfirmace pojatá vyznavačsky anebo
katecheticky; in Křesťanská revue; ročník 1953; str. 118
- 124

Zelený, Eugen; Konfirmace v době reformační a dnes;
Theologická příloha, in Křesťanské revue; ročník 1952;
číslo 2

Webové stránky:

<http://www.evangnet.cz/cce/czr/rvvc.htm> [18.2.2009]

<http://www.katolik.cz/texty/vira/k31.asp> [1.2.2009]

http://www.myjewishlearning.com/life/Life_Events/BarBat_Mitzvah.shtml [16.3.2009]

<http://www.masorti.cz> [20.4.2009]

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Masorti> [20.4.2009]

<http://www.hebrewlearningcircles.com/> [30.4.2009]